Säve, Per Arvid

Teckningar av svenska fornminnen :

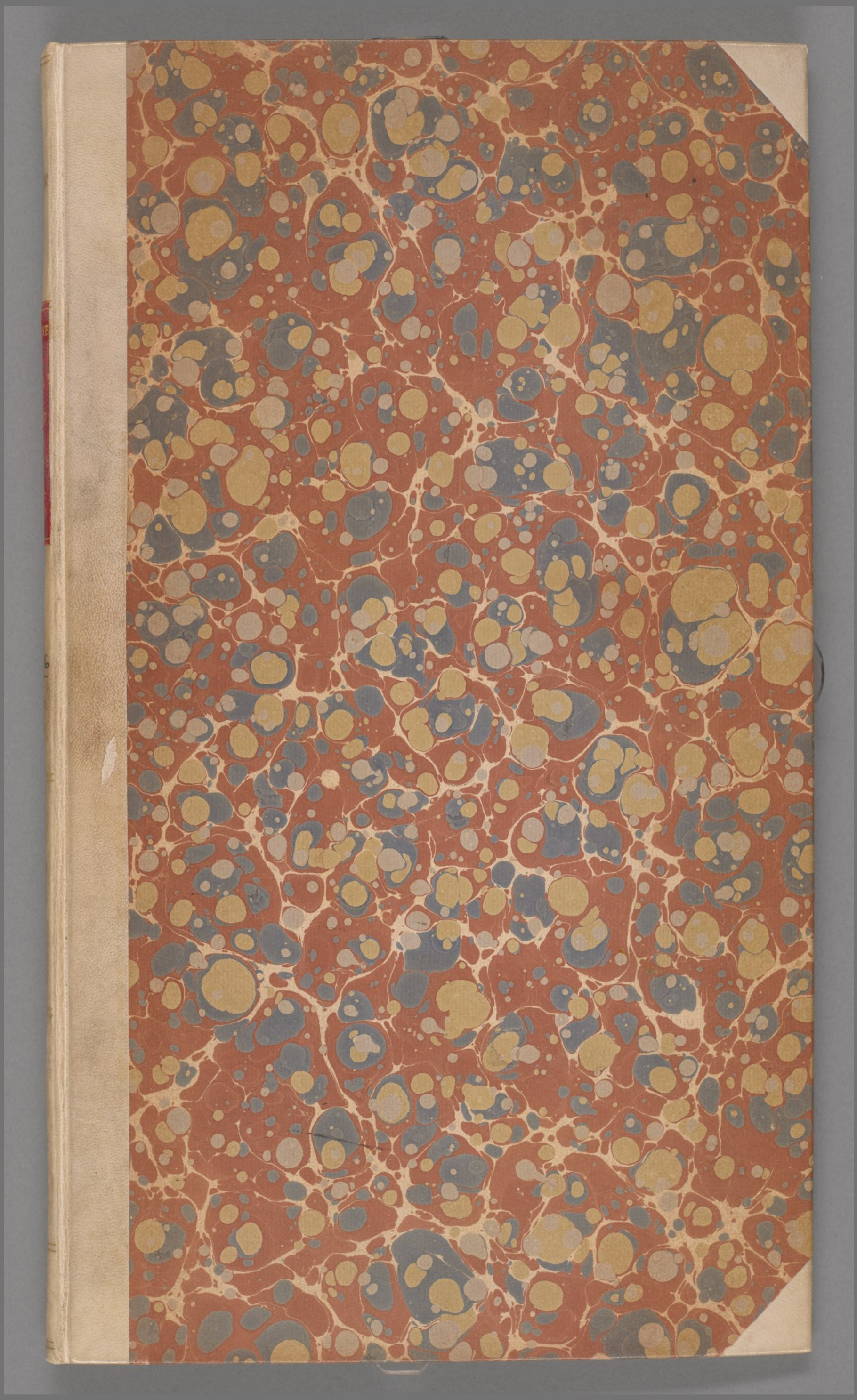

Fm 26

Digitaliserad år 2023

National Library of Sweden

Säve, Per Arvid

Teckningar av svenska fornminnen :

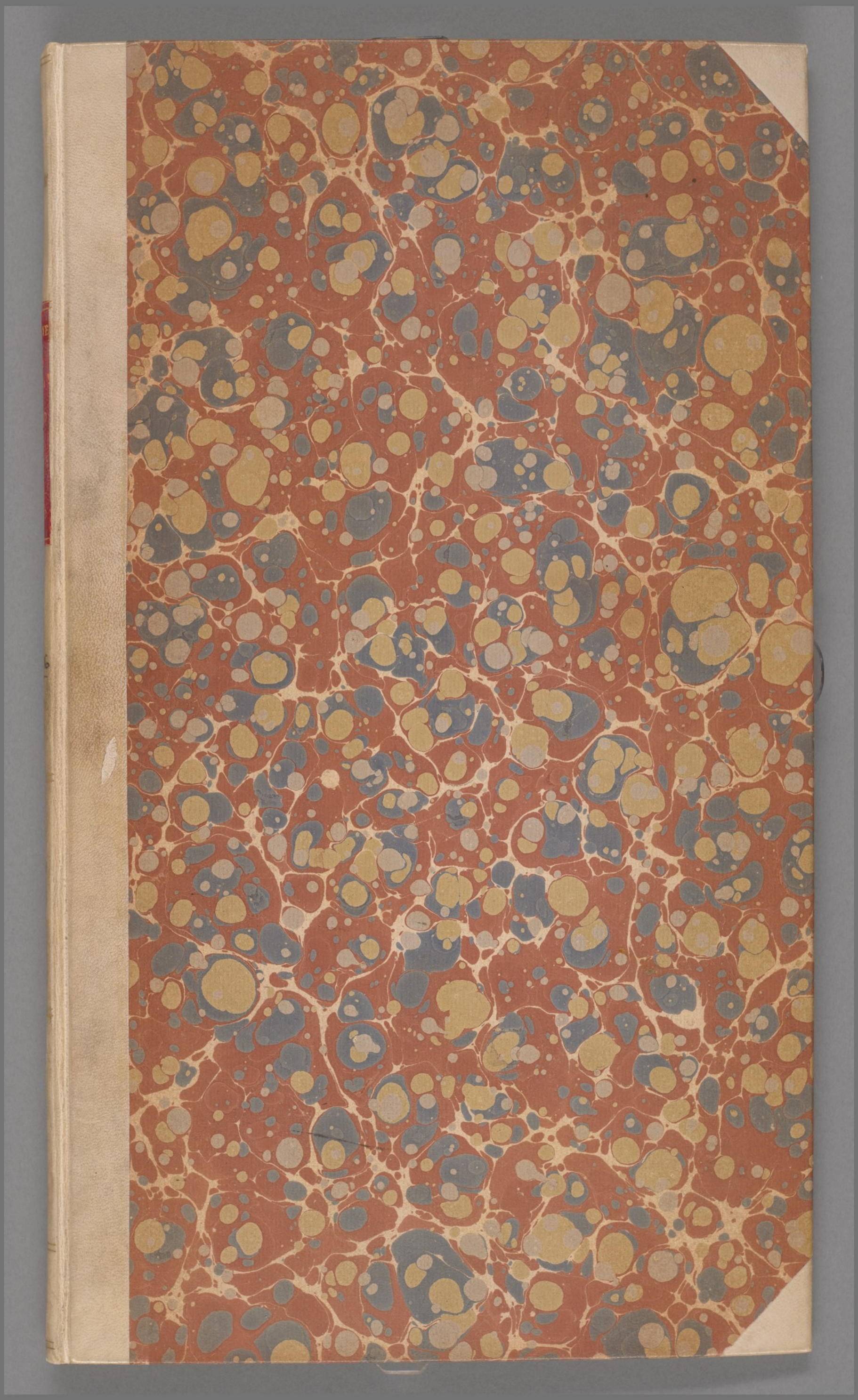

Fm 26

Digitaliserad år 2023

National Library of Sweden

Riks-Biblioteket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
N:o Fm 26.

P.A.S
även
han e
hans
lifik

P.A.Säve var ju inte bara kollega vid läroverket utan även gymnastik- och teckningslärare där. Dessutom hade han en privat teckningsskola i Visby. Denna volym med hans teckningar av svenska fornminnen visar hans kvalifikationer.

Riks-Biblioteket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
N:o Fm 26.

Såve, P.M.A. / f. 1861 + /

Teckningar af Svenska fornminnen från Gotland, Vester-, Östergötland.

Från Autogr. saml.
31/12 1902.

Riks-Bibliotheket.
STOCKHOLM.
Handskrifter.
Fornkunsk
Fornm.
№

Säve, Per Magnus Arvid, f. 1811
Antiquitetsintendent.

Fornminnen från Gotland,
Östergötland och Vestergötland.

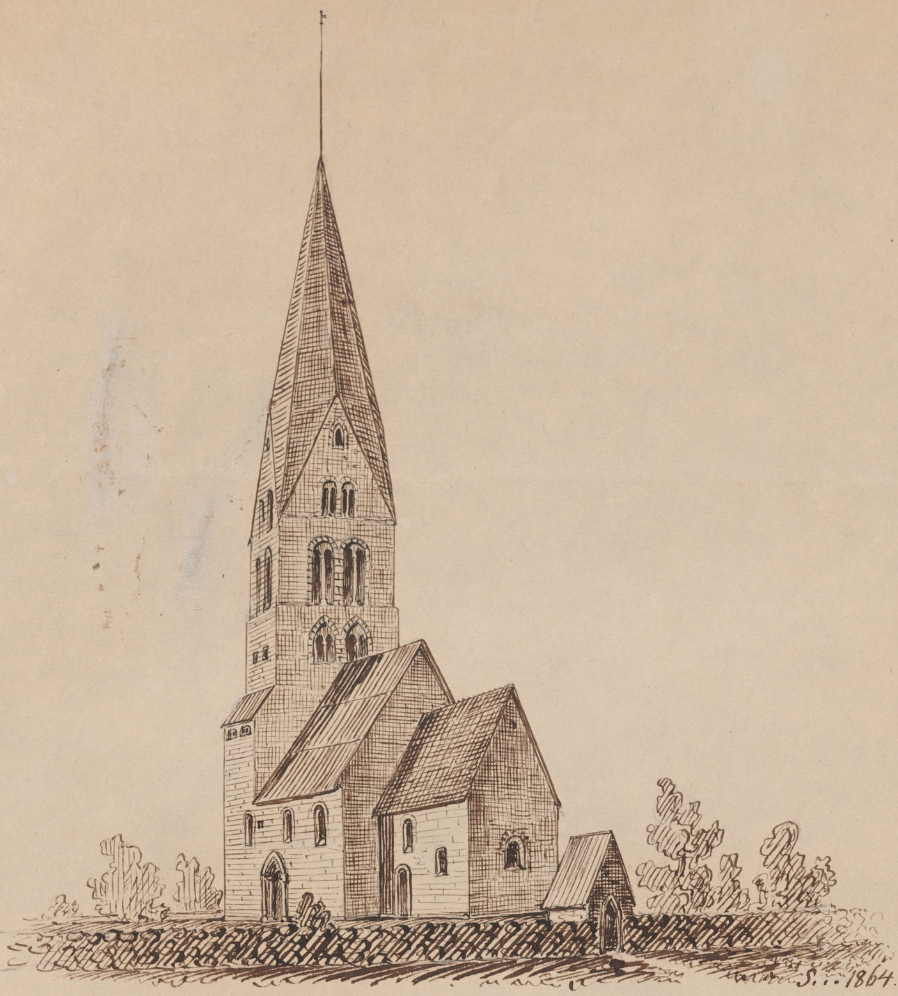

S. . 1864.

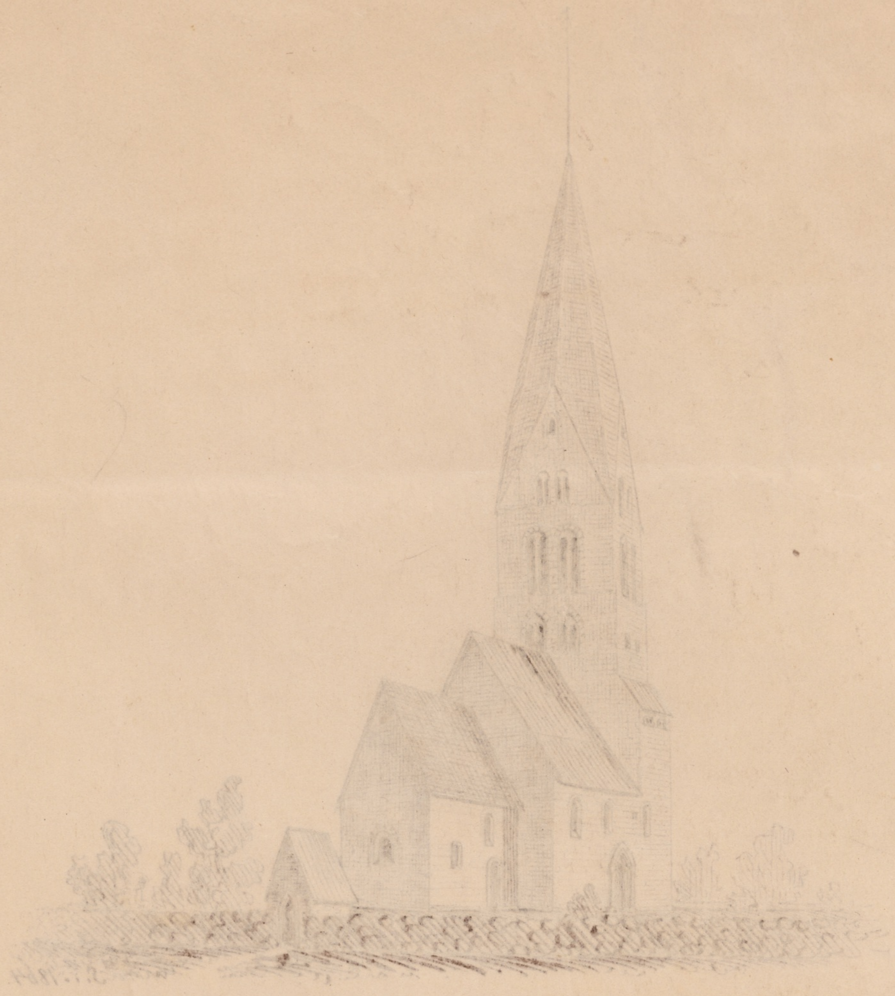
H.M.T.C.

6+

begagnad

3

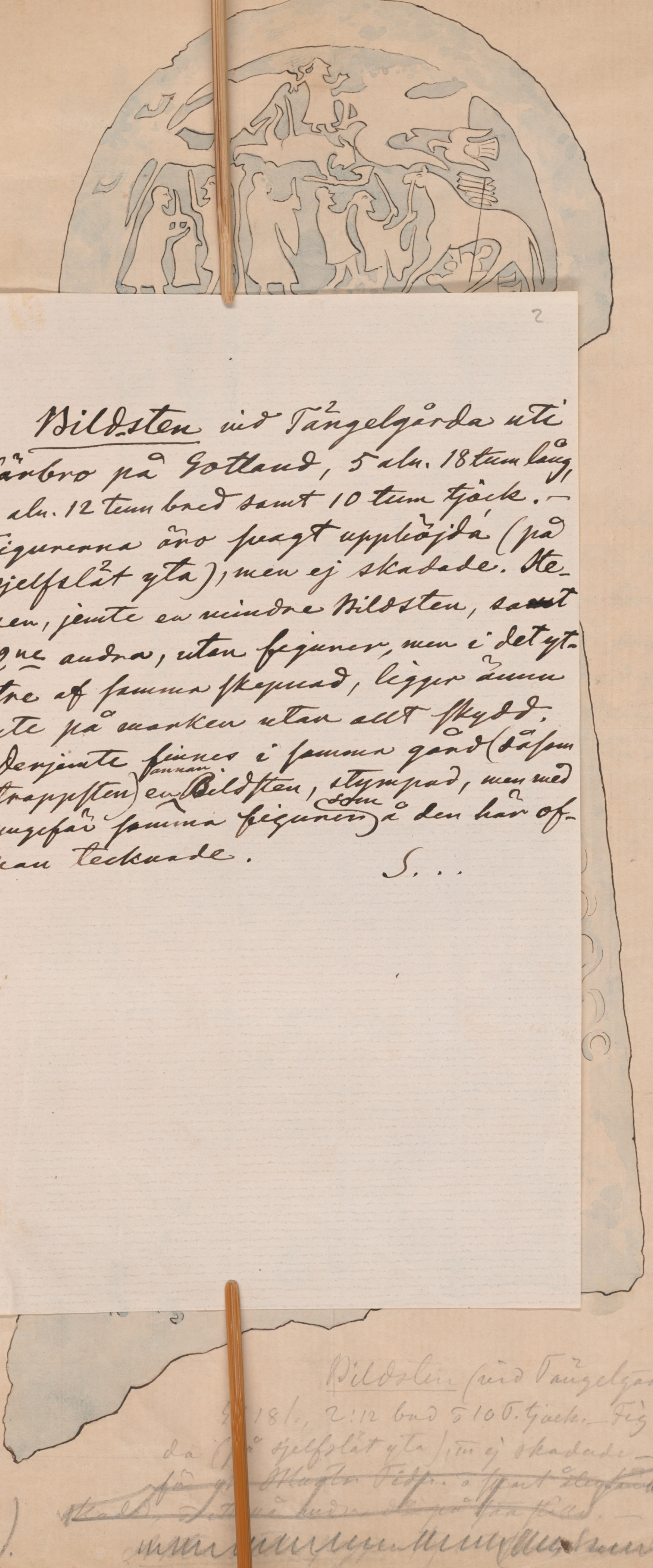

2

Bildsten vid Tängelgårda uti Lärbro på Gottland, 5 aln. 18 tum lång, 2 aln. 12 tum bred samt 10 tum tjock. — Figurerna äro svagt upphöjda (på sjelfslät yta), men ej skadade. Stenen, jemte en mindre Bildsten, samt 2ne andra, utan figurer, men i det yttre af samma skepnad, ligger ännu ute på marken utan allt skydd. Derjemte finnes i samma gård (såsom trappsten) en annan Bildsten, stympad, men med ungefär samma figurer som i den här ofvan tecknade.

S...

Bildsten (vid Tängelgårda i Lärbro) 5:18 l., 2:12 bred o 10 t. tjock. — Fig:a svagt upphöjda (på sjelfslät yta), men ej skadade — ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

(Text skall tilläggas).

Bildsten vid Tängelgårda uti Lärbro på Gottland, 5 aln. 18 tum lång, 2 aln. 12 tum bred samt 10 tum tjock. — Figurerna äro ſvagt upphöjda (på sjelfslät yta), men ej skadade. Stenen, jemte en mindre Bildsten, samt 2ne andra, utan figurer, men i det yttre af ſamma ſkepnad, ligger ännu ute på marken utan allt ſkydd. Derjemte finnes i ſamma gård (såſom trappſten) en annan Bildſten, stympad, men med ungefär ſamma figurer som å den här ofvan tecknade.

S. . .

begagnad

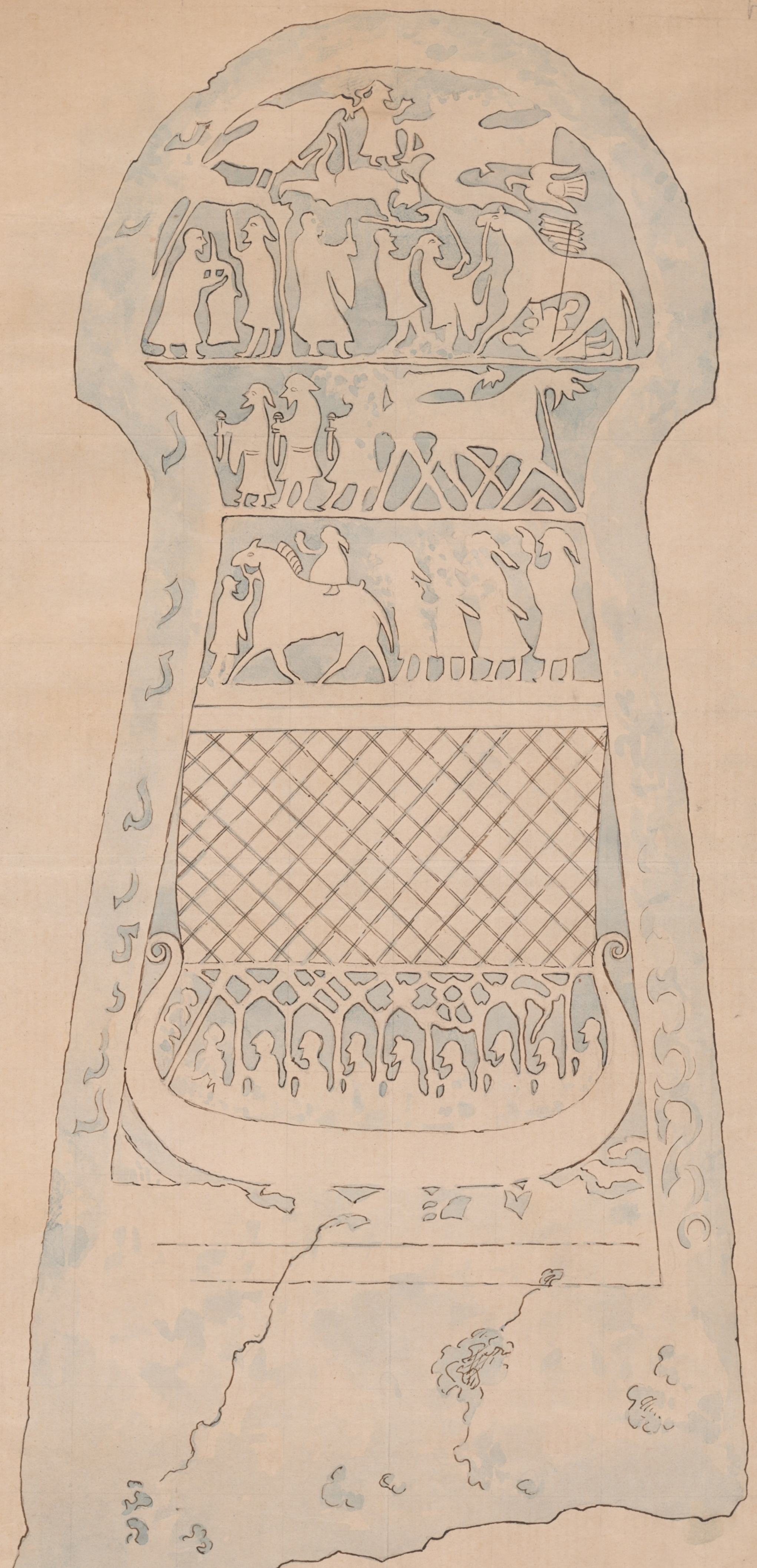

Bildsten (vid Tängelgårda i Lärbro)
5:18 l., 2:12 bred o 0.16 tjock. – Fig.a svagt upphöj-
da (på sjelfslät yta) men ej skadade – ~~[illegible]~~
~~för gl. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~
~~[illegible] [illegible] på [illegible] [illegible] på [illegible] [illegible]~~

Text skall
tilläggas

utan S–
af

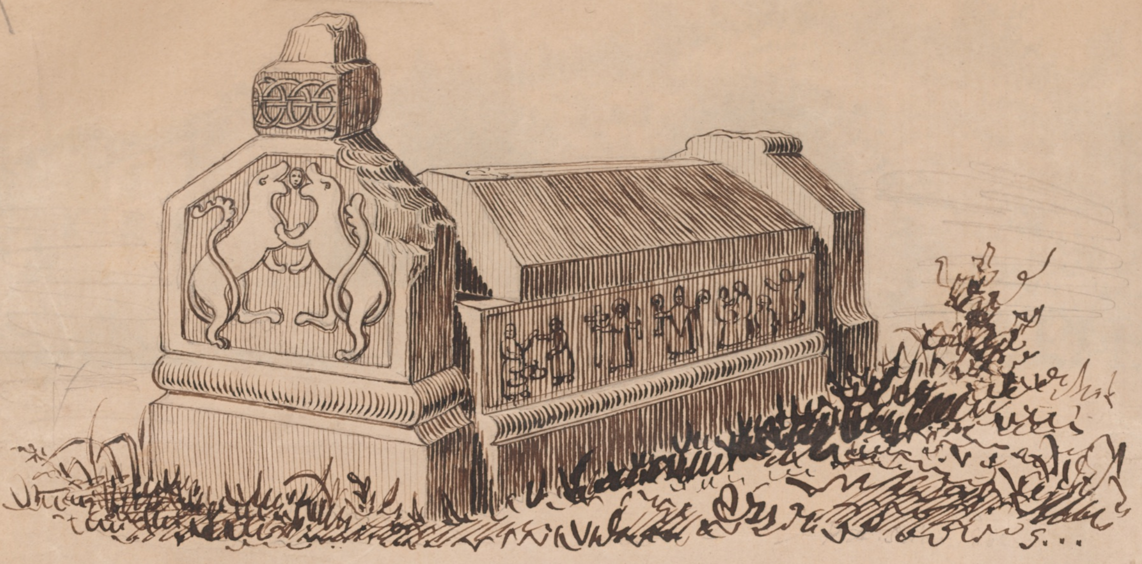

Grafvård (öfver Konung Olof Eriksson?), 3 aln. 18 tum lång, 1 aln. 8½ tum bred och (sjelfva kistan) 1 aln. 5 tum hög, å Husaby kyrkogård i Vestergötland, nära vester om tornet, samt åt norr [1862]. Dess östra gafvelstycke är prydt af 2ne nästan dylika och upphöjda djur-figurer (med skadade hufvuden) samt under dem en slinga. — Närmast söder om detta minnesmärke finnes en annan, nästan dylik Grafvård, fast utan figurer, hvilken, enl. folk-sägnen, betäcker Drottnings Estrids ben (?).

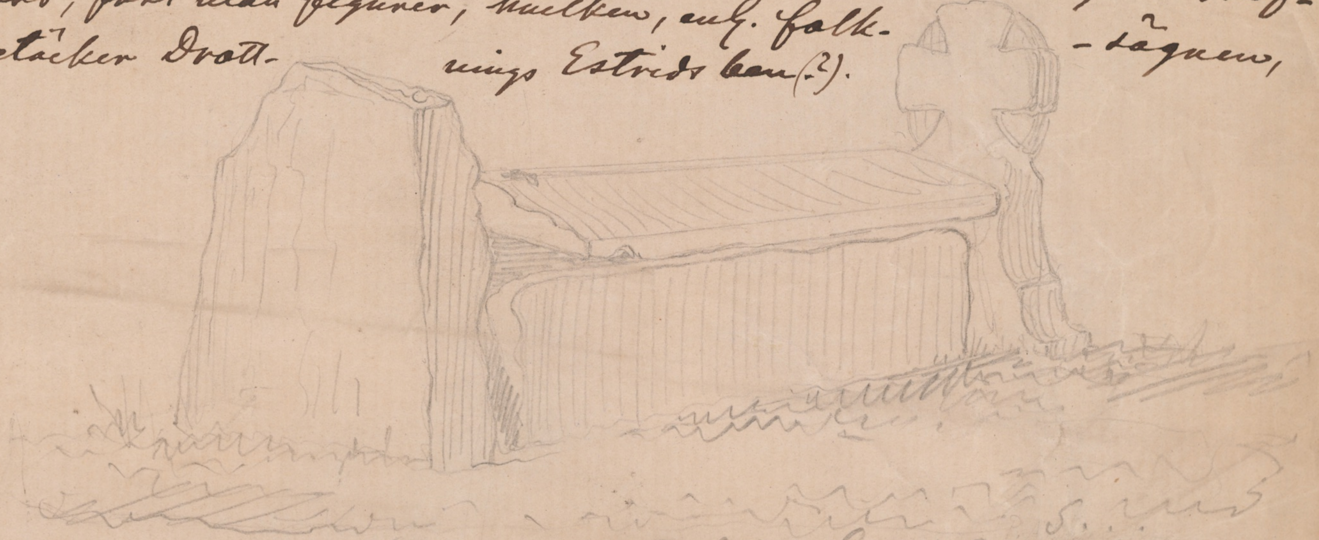

(Drottning Estrids Grafvård (?).
(å Husaby kyrkogård, 1862).

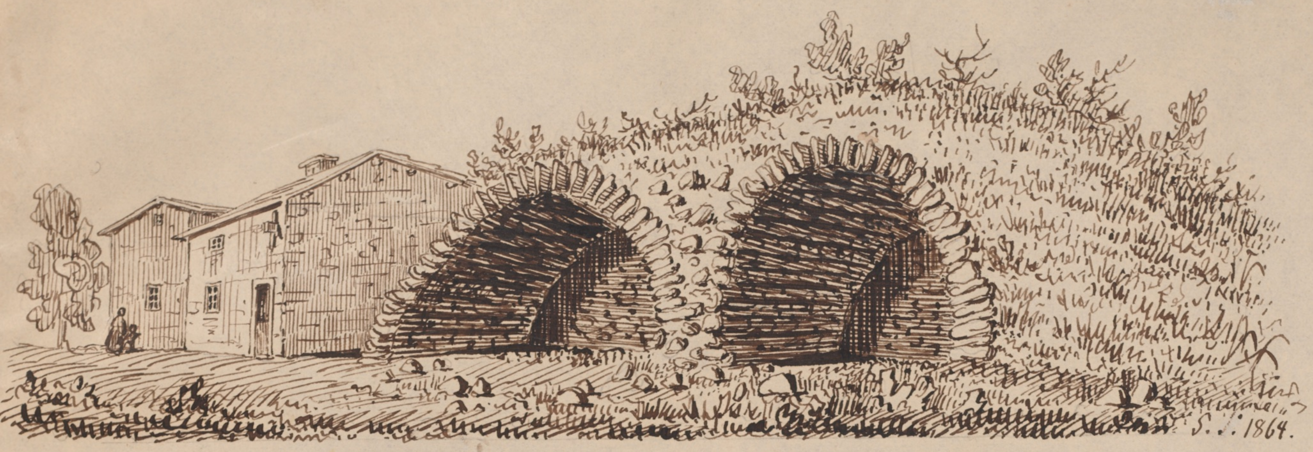

S. S. 1864.

No 527.

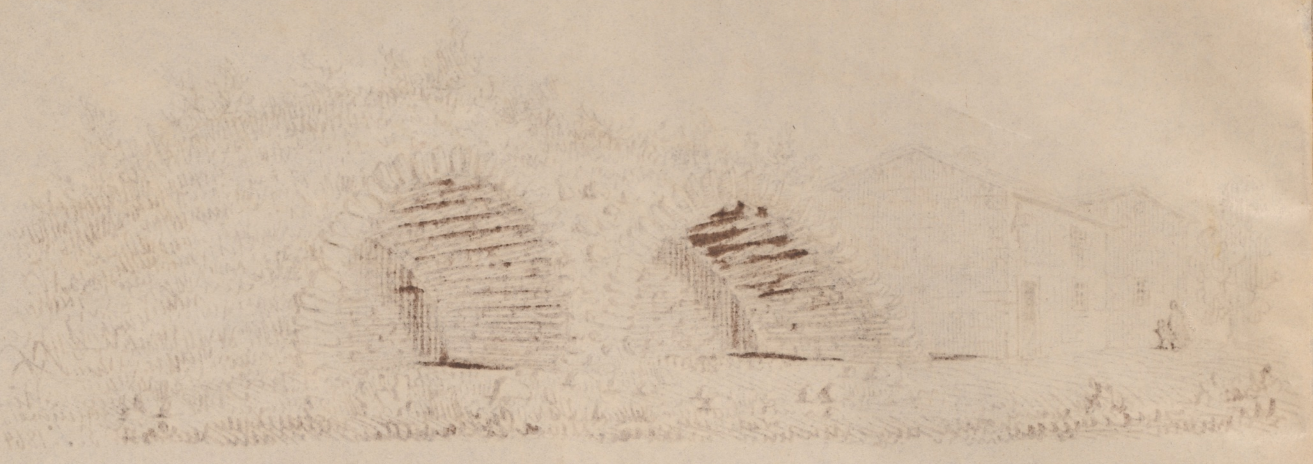

i handen, eller kanske snarare är det en musikant med ett instrument (jf. gigjari sum med gigju far, VG. Lag). Den derpå följande tredje eller siste kan vara ett slags puckslagare eller som med [illegible] slår en rund metall-skifva (liksom

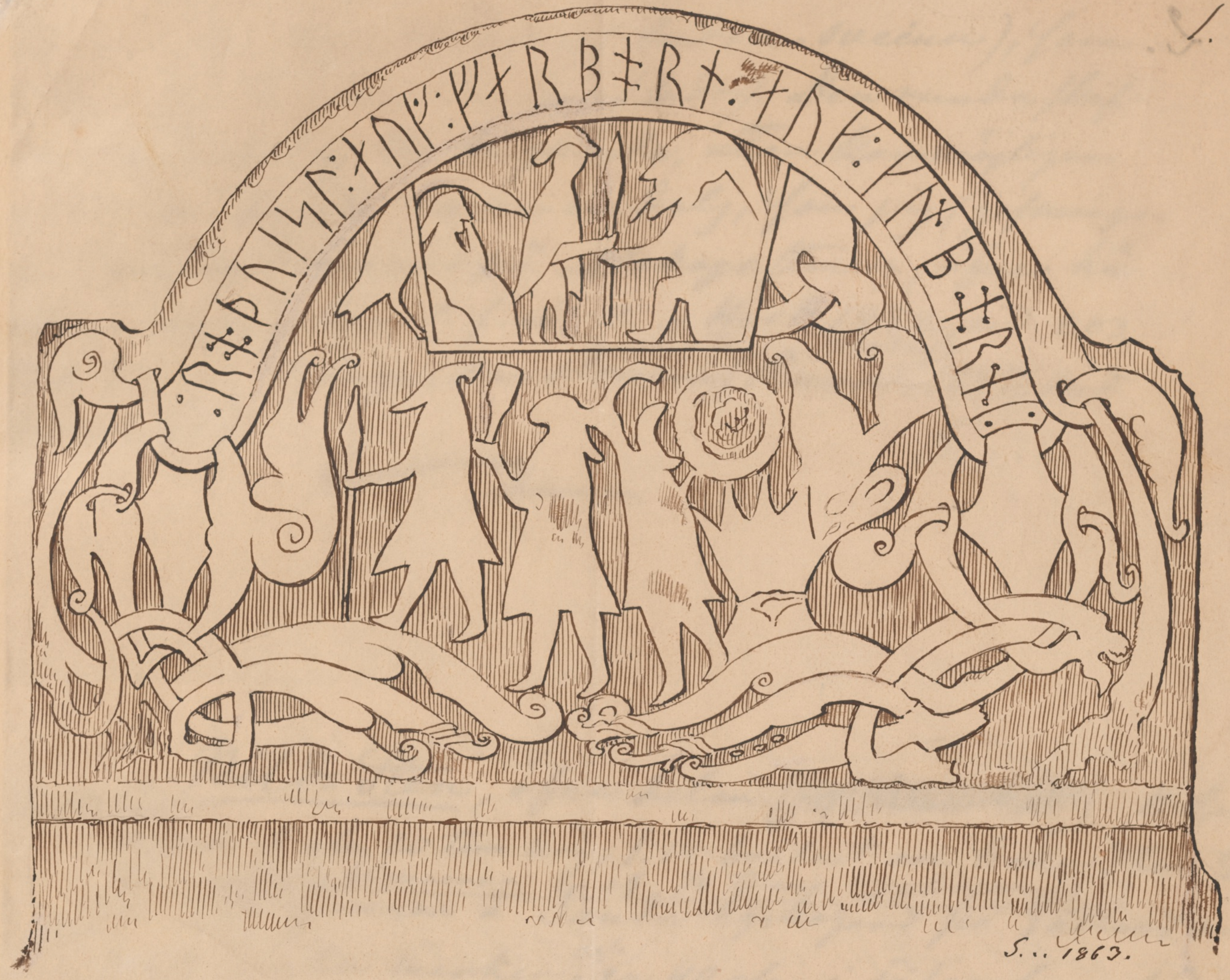

S... 1863.

af en gammal byggnad, omkring 10 aln. i fyrkant. En hel samt ett stycke af en bildstensformig minnessten, men utan all inskrift eller teckning, fanns der ock.

Såsom förslag till uttydning eller tolkning af stenens ovanliga skilderi, anföra vi hvad en ren-granskare (C. S.) derom yttrat: "Den nya Bild- eller Runstenen i Sanda är ju riktigt förvånande. Den kan knappast vara någon grafsten eller minnessten öfver en död, då han blott har 3ne namn, utan vidare, alldeles som öfverskriften å en tafla. Af de tre figurerna i öfversta midten tager jag den första, sittande till venster, för Kung (visir, lidsfurengi, jf. Sdlj. 397, 803) och att heta Rodvisl (jf. Sjonhems-stenen). Den andra eller mellersta, med järn-

-hatt

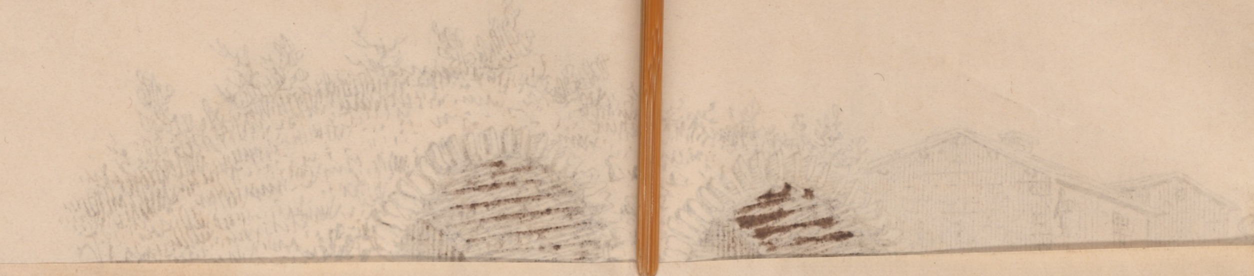

2.

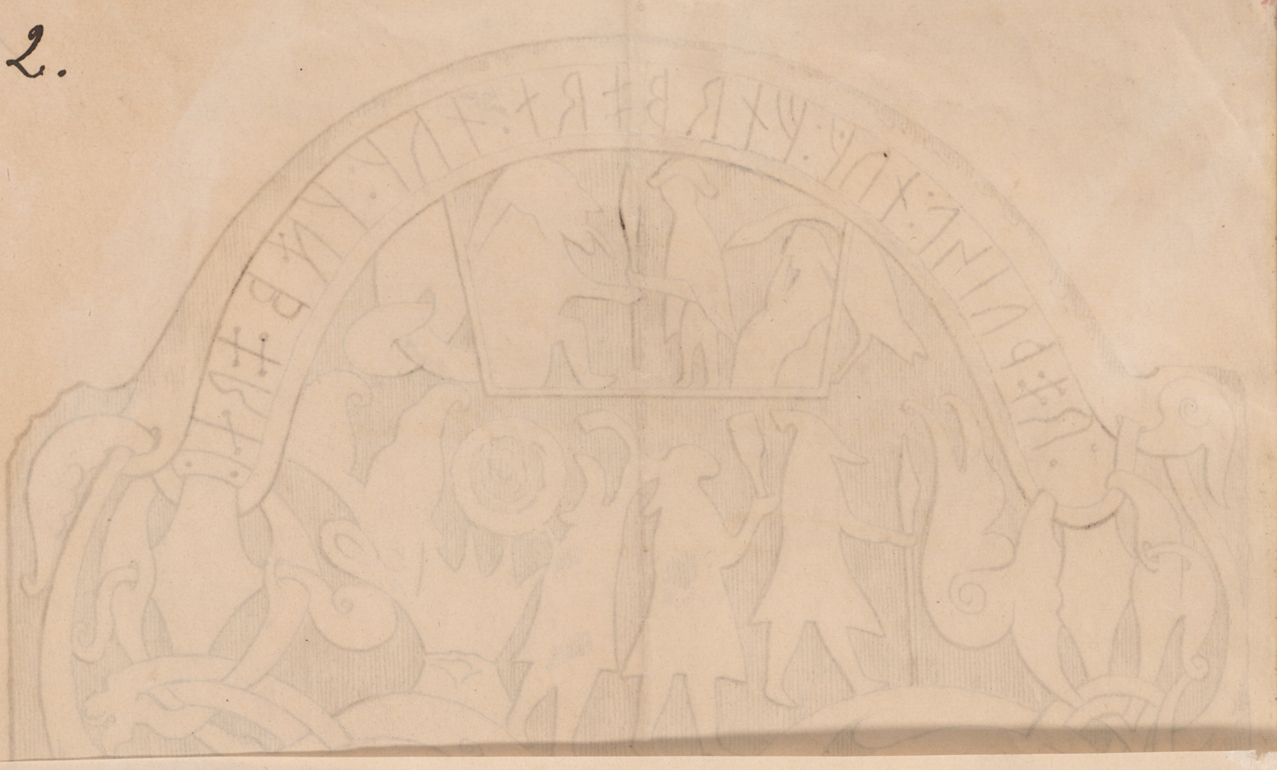

-hatt (stålhufva) på, heter Farborn (Farbiurn, Lilj: 687), och han är konungens man, drótt-seti (öfversta för lifvakten), stállari (marskalk eller hofstallmästare), merkis-madr (fanbärare), eller något dylikt. Den tredje som fallit ned på ett knä, heter Kutborn (troligen Gutbiurn, Gutbjörn) ó framhåller öfverräckande ett spjut, hvilket Farborn (å konungens vägnar?) mottager. Att meningen icke är tvärtom, eller att Gutbjörn mottager af Farbjörn, tyckes kunna slutas deraf, att Farbjörn håller sin hand öfver Gutbjörns. Det kunde likväl också tänkas, att det föreställes, att Gutbjörn aflägger trohets- eller vasall-ed åt konungen Rodvisl, hvilken ed upptages af Farbjörn, som derföre håller sin hand öfverst! Att Gutbjörn dervid räcker tungan ur sig, ser visserligen föga höfligt ut efter våra begrepp, men skulle möjligen kunna, på forntidens naiva bildspråk, betyda, att hans tunga är i verksamhet, d. ä. talar (aflägger ed?). Af de tre derunder i procession gående figurerna synes mig, att blott en af de öfre här igenkännes, nämnligen Farbjörn, som stiger an först med det erhållna spjutet; derefter följer antingen en stridsman med klubba eller annat vapen

1.

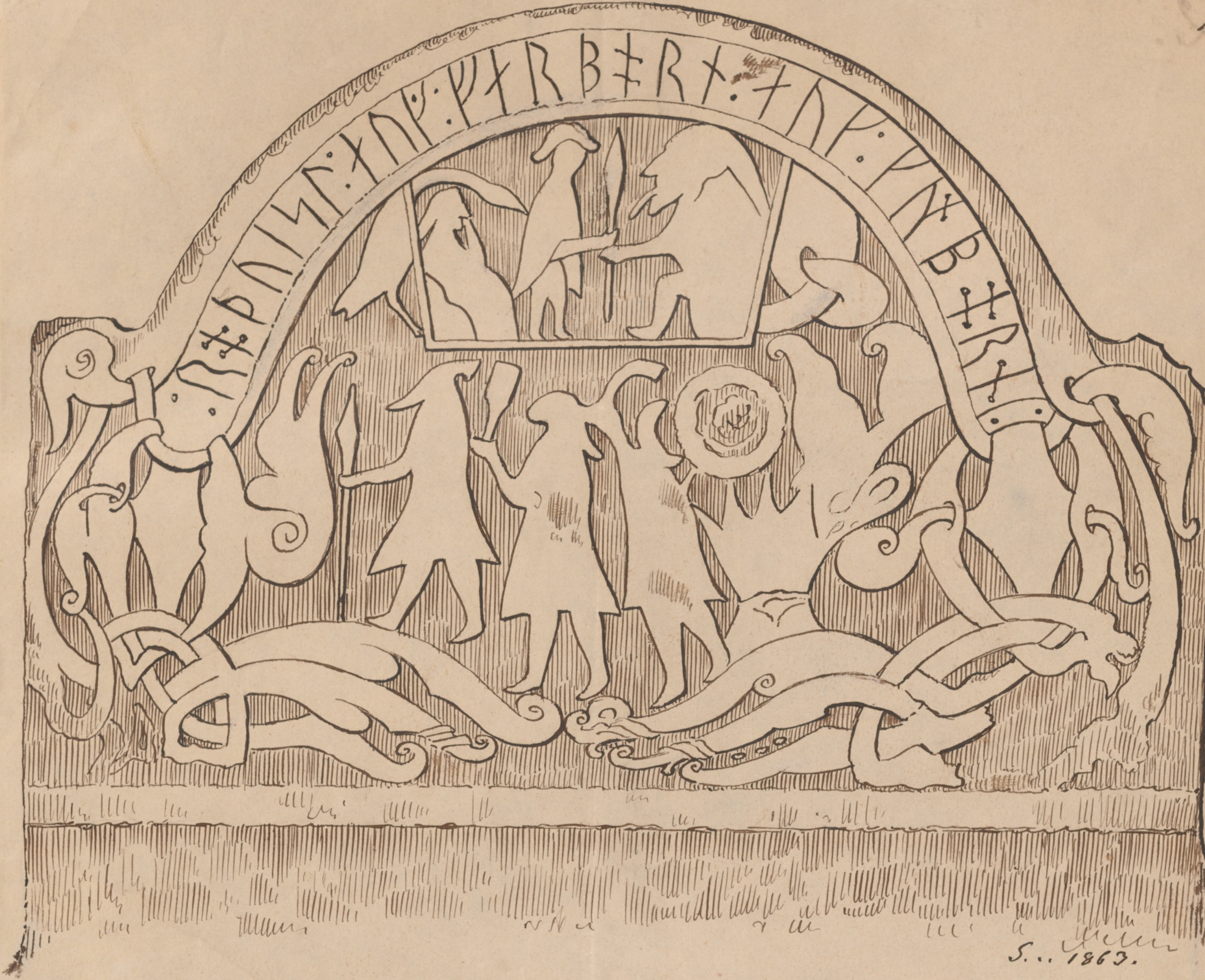

S.. 1863.

2.

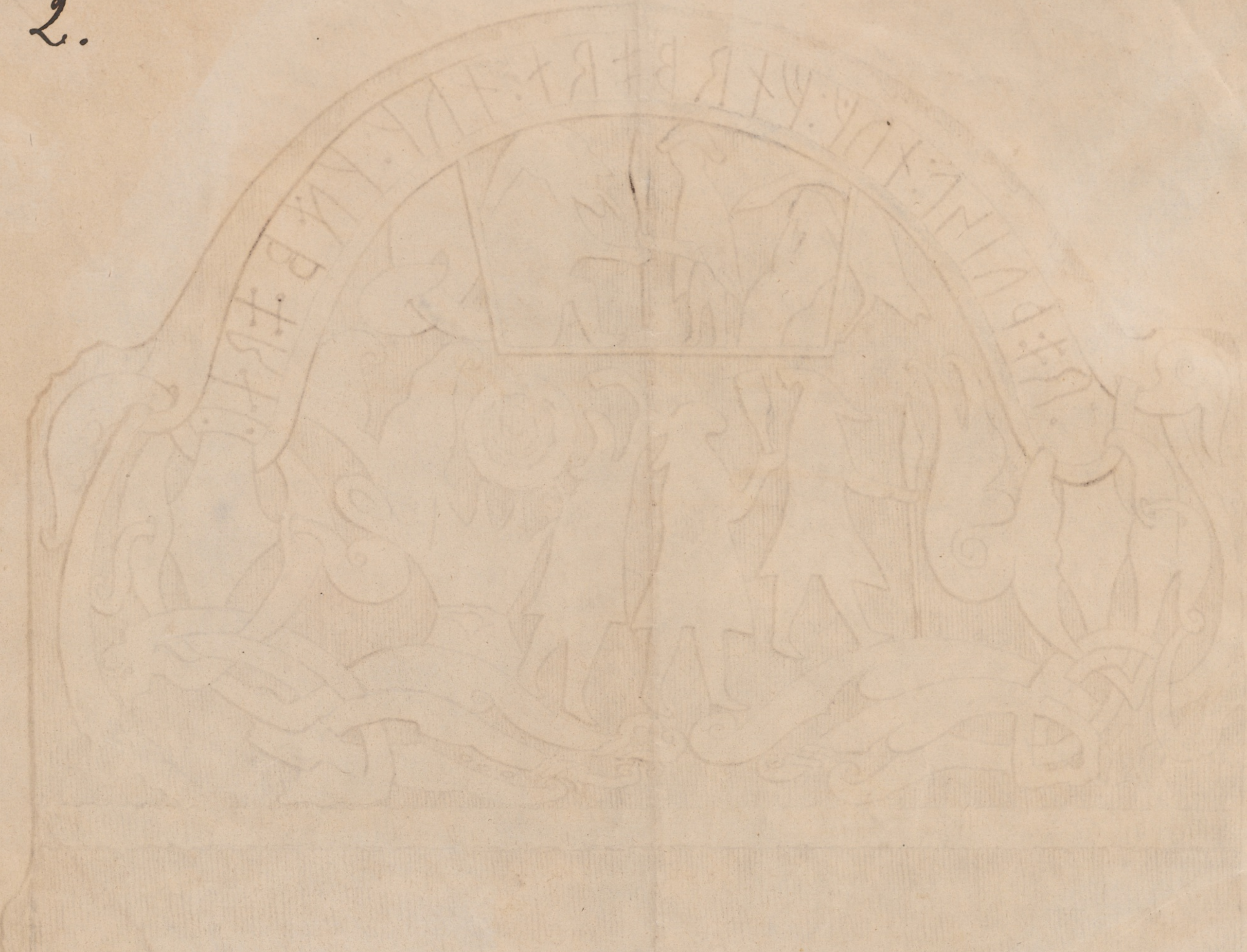

(af kalk-häll) Bild-Sten, öfre delen. [[illegible]]. Hela stenen är 2 aln. 20 tum hög, 1:14 bredast och 6 eller 7 tum tjock, (med figurerna af 1/4 tums upphöjning) år 1863 funnen å Sanda kyrkogård på Gottland omkring 2 aln. under marken och en 40 aln. i söder framför hög-kyrkan, der liggande bland en mängd grafna minnestenar af en gammal byggnad (som varit) omkring 10 aln. i fyrkant. En hel samt ett stycke af en bildstensformig minnessten, men utan all inskrift eller teckning, fanns der ock.

Såsom förslag till uttydning eller tolkning af stenens ovanliga skilderi, anföra vi ~~[illegible]~~ hvad en run-granskare (C. S.) derom yttrat: "Den nya Bild- eller Runstenen i Sanda är ju riktigt förvånande. Den kan knappast vara någon grafsten eller minnessten öfver en död, då han blott har 3ne namn, utan vidare, alldeles som öfverskriften å en tafla. Af de tre figurerna i öfversta midten tager jag den första, sittande till venster, för Konung (visir, lidsforingi, jf. Sdj: 397, 803) och att heta Rodvisl (jf. Sjonhems-stenen). Den andra eller mellersta, med järn-

-hatt

-hatt (stålhufva) på, heter *Farborn* (Farbiurn, Lilj. 687), och han är kungens man, drótt-seti (öfverste för lifvakten), stállari (marskalk eller hofstallmästare) merkis-madr (fanbärare), eller något dylikt. Den tredje som fallit ned på ett knä, heter *Kutborn* (troligen Gut-biurn, Gutbjörn) so framhåller öfverantvardande ett spjut, hvilket Farborn (å konungens vägnar?) mottager. Att meningen icke är tvärtom, eller att Gutbjörn mottager af Farbjörn, tyckes kunna slutas deraf, att Farbjörn håller sin hand *öfver* Gutbjörns. Det kunde likväl också tänkas, att det föreställes, att Gutbjörn aflägger trohets- eller vasall-ed åt kungen Rodvisl, hvilken ed upptages af Farbjörn, som derföre håller sin hand *öfverst*! Att Gutbjörn dervid räcker tungan ur sig, ser visserligen föga höfligt ut efter våra begrepp, men skulle möjligen kunna, på forntidens naiva bildspråk, betyda, att hans tunga är i verksamhet, d. ä. talar (aflägger ed?). Af de tre derunder i procession gående figurerna synes mig, att blott en af de öfre här igenkännes, nämnligen Farbjörn, som stiger an först med det erhållna spjutet; derefter följer antingen en stridsman med klubba eller annat vapen i handen, eller kanske snarare är det en musikant med ett instrument (jf. gigjari sum med gigju far, VG. Lag). Den derpå följande tredje eller siste kan vara ett slags pukslagare eller som med upplyft arm slår en rund metall-skifva (liksom en gonggong ?); eller sannolikare är det en horn- eller lur-blåsare (ludra-sveinn), som blås i sin högburna lur (ludr). Den runda skifvan hör då ej till de gående, utan kan möjligen vara en dylik namn-medalj, som jag (gissningsvis) antagit finnas på Alskogs-stenen (öfver hästens rygg) Annal. f. N. O. o. Hist. 1852, sid. 203, Tab. V." Se: Tjängvide-stenen uti Alskog (Runa, 1845, sid. 89 ock 91).

S..

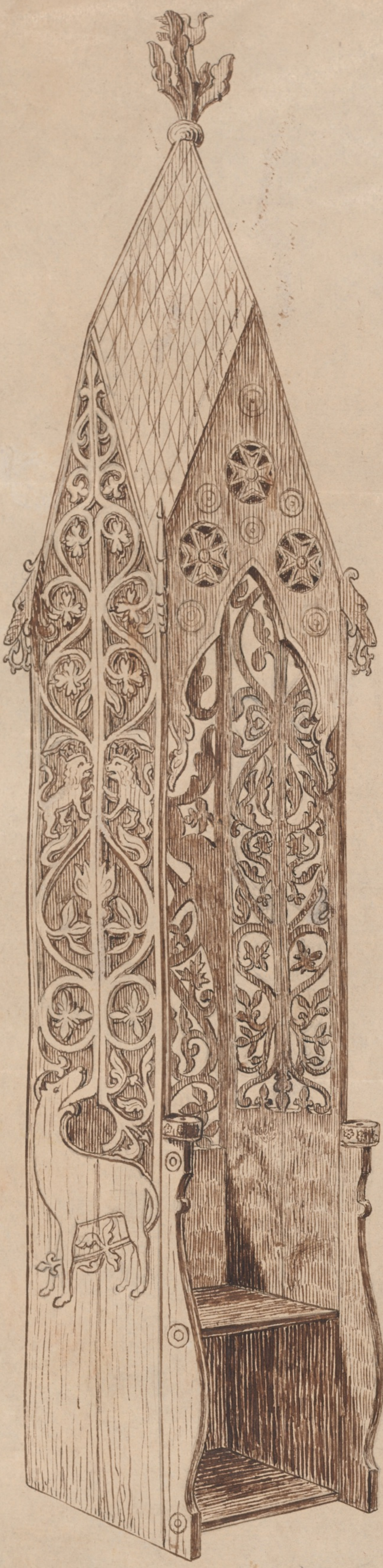

10
20

30
10
10

(af 1¼ tums tjocka furu-bräder,
Chor-stol (uti Burs kyrka på Gotland, 1864)), om-
kring 7 alnar hög, 1 aln djup och 1 aln 3 tum bred. —
S...

Ny Illustr. Tidning, Sthm.

(1°) **Dopfunt** (uti Tingstad i Östergötland, 1862), af sandsten. Skålen är 1 aln 7 tum vid och 21 tum hög; foten är 17 tum vid (nere) och 13½ tum hög. Skålens öfra botten är utvändigt indelad i små rutor samt streckade trekantiga fält. —

(2°) **Stenkyrke kyrka** (Gotland, 1864)

Allraförst skall, enligt Guta-sagan kap. 4, en kristen kyrka (af trä) ut af Botair af Akebäck varit byggd vid Kulstäde i Vall, men blifvit bränd till "kul" (kol) af hedningarne. Men sedan Gotland vid 1030 var kristnadt af K. Olof den helige efter de hedniske Gutarnes nederlag i slaget på Lekare-hed, vardt den första kyrka, eller Sankt Peters, med bestånd grundad i Visby af samme Botair; och dermed hade kristendomen, som länge genom handeln haft många anhängare i tysthet, segrat på Ön och jemnväl på landsbyggden. Ty då lät Likair den Vise döpa sig o sin hustru, sina barn o allt sitt husfolk och gjorde en kyrka i sin gård, der man nu kallar Stenkyrka; hon var den första på landet uppe i nordligaste tredingen — —. Sedan män vordo allmänneligen kristne, då gjordes en annan kyrka på landet i Atlingbo, hon var den första i medlersta tredingen; sedan vardt den tredje (kyrkan) på landet gjord i Fardhem i sydligaste tredingen. Af dem föröktes alla kyrkor på Gotland. Dessa trenne sednare, samt den i Tingstäde, voro derjemte freds-kyrkor, hvarest mandråpare i 40 dygn hade fred mot slägthämnden (Guta-sagan, Kap. 13).

Denna

2.

Denna *kyrka*, som var den första af sten byggda på Gotlands landsbygd, har deraf fått sitt namn. Hon håller, enligt Gotl. Konst-hist. af Brunius II. sid. 37, i söder och norr 35 fot o 5 tum samt i vester och öster 35 fot och 2 tum; och är chorets inre sträckning i söder och norr 20 fot o 4 tum och i vester och öster 21 fot och 1 tum. Dyrbar är kyrkan derföre att hon ännu är alldeles orörd af vår tids förderfliga ombyggare. — I henne finns en särdeles uråldrig *dopfunt* af sandsten (Brunius, II. sid. 42), rikt prydd med mångfaldiga grofva upphöjda bibliska figurer. Å kyrkogården ligger en *grafsten* med inskrift (troligen från 12- eller 1300-talet) om en pilgrim, HALVIDVS, som en gång varit i Rom (eller Roma kloster?) — Såsom märkligt står i kyrkoboken antecknad en *gubbe*, som född 1628, dog 1750 och således var 122 år gammal. Från Stenkyrke socken härleda sig de vidt berömda *Stenkyrke-äplena*; och i kyrkoherdens trädgård står jemnväl ett växande *valnötträd*, som har 5½ alnar i omkrets.

Utom flera fornlemningar der i socknen fanns vid Smids gård 1862 i en nyodling en *Bildsten* (Brunius, II. sid. 44), af sjelfslät kalkhäll, som, fordom stående, befanns afbruten vid roten, är 4 aln. 8 tum hög, 2:9 bredast vid nedre ändan och 2:2 bred uppe (vid hufvudet) samt 4 à 5½ tum tjock, indelad i trenne fält, prydda med mycket grunda och uppåt beklagligen allt för otydliga figurer. Nedersta fältet, som är nära tre gånger så högt som hvardera af de trenne öfra, framställer tydligen ett drakskepp med snedrutigt segel, mast och en tio eller tolf kämpar inom stäfvarne, hvarunder sjelfva skeppsskrofvet är förstördt genom bildstenens brott derstädes. Fältet öfver detta skepp innehåller sju vikingar med svärd i hand, hvilka företrädas af trenne (som det tyckes utan svärd), hvilka sednare på en trappa uppstiga på ett skepp, hvarest de mötas af en (vapenlös?) man samt fem andra, som bära svärd i händerna. Uti öfversta och tredje bild-fältet stå sex mycket otydliga figurer på ena och fem på andra sidan om ett mellanvarande föremål (?). Ofvan öfver dessa fält hafva kanske andra skilderier funnits, hvilka nu äro alldeles utplånade. — År 1844 fanns

på

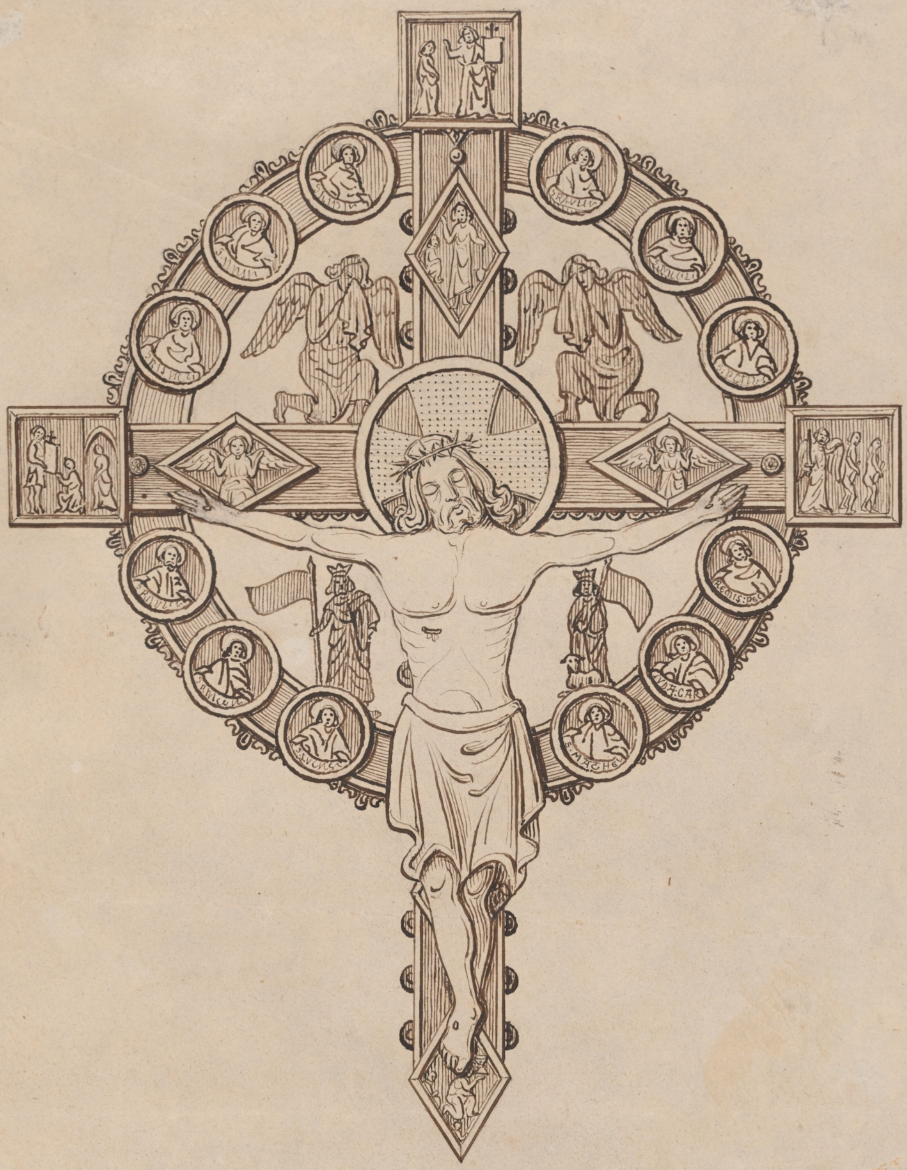

Crucifix (under triumfbågen uti Fröjel kyrka på Gottland, 1864), af trä, omkr. 6 aln. högt, ypperligt snidadt, m. förgyllning samt måladt i flera färger. Ehuru misserl. gammalt å förfallet kunde dock språk-banden å fyra af de små runda taflorna temf. läsas, såsom: ... IVD ..., MATH..., IVDA: CARNI ... och REMIS̄: P..., o. s. v., mer och mindre skadade.

Mariestad (Vg.) 82

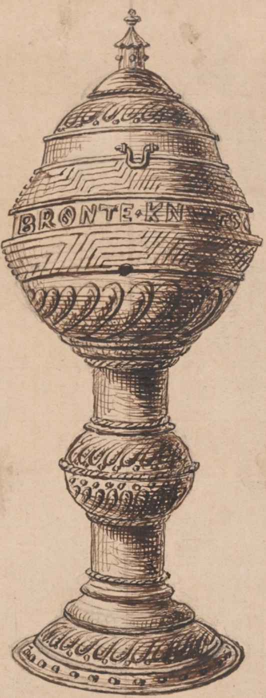

66

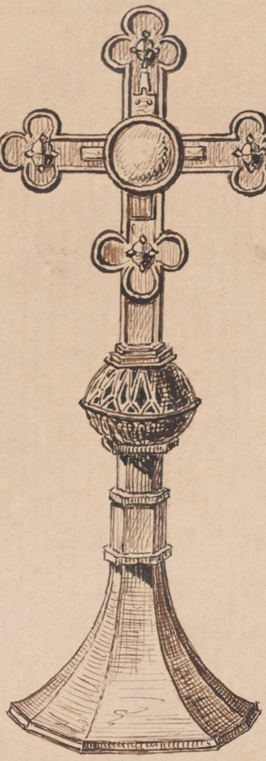

Östra Ryd (Ögl.) n. 14

Monstrans

Rökelsekar
Östra Ryd, Östergötland.

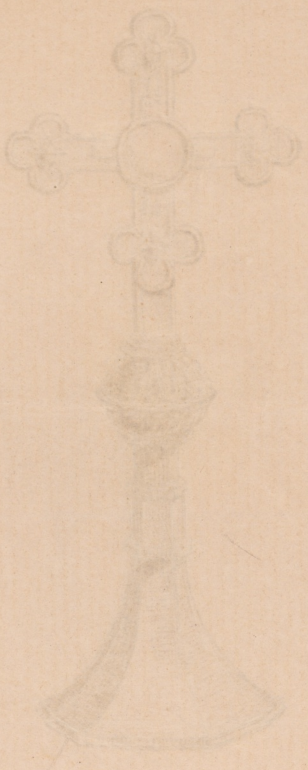

ritad af S.

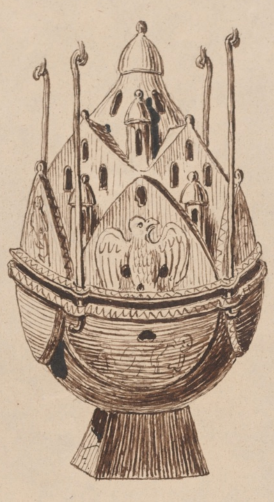

Rökelse-kar (uti Östra Ryd i Östergöttland), af messing, 7½ tum högt, med fyra häng-tenar samt Evangelisternas tecken-bilder på locket (af hvilka dock en saknas), äfvenſom en mennisko-figur å foten ſom tyckes hålla i handen en vas, korg eller kanske ett rökelsekar.

S...

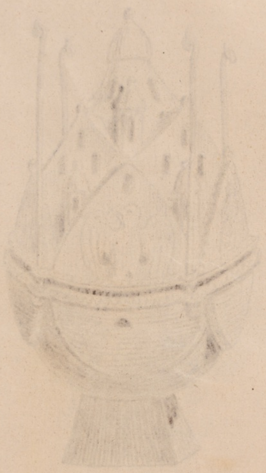

ritad.

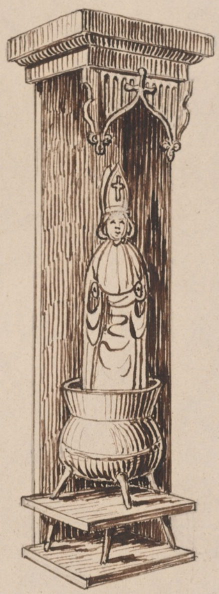

Helgona-bild (S. Dromedarius). Det hela, skadadt, är 2 aln. 12 tum högt, 13 tum bredt (midtpå) och 10 tum djupt, samt nu hvit-limmadt (uti Husaby kyrka i Vestergötland, 1862).

16

Ritad. af S.

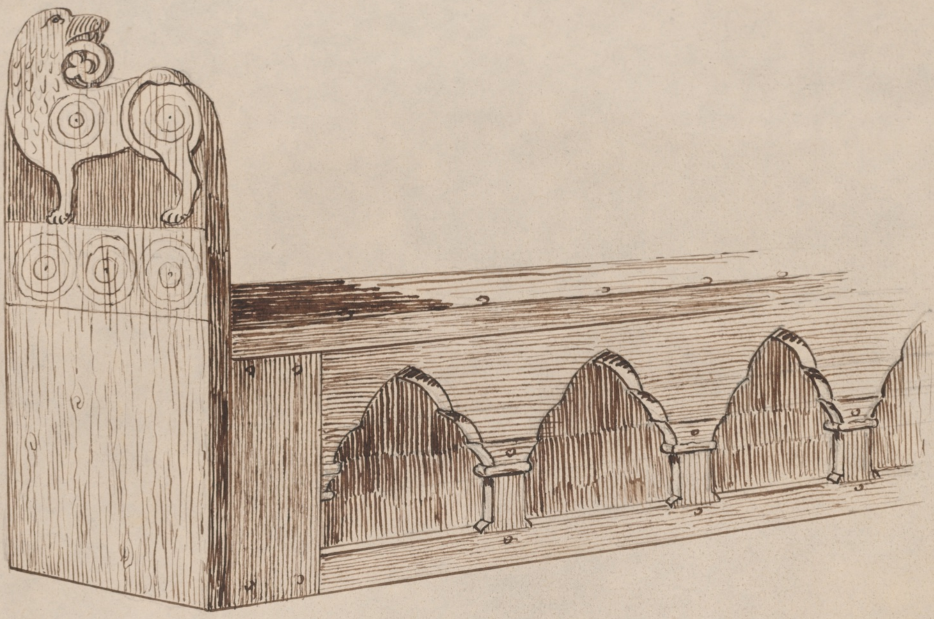

Kyrko-bänk (i Tofta kyrka på Gottland, 1864), af 2 tums tjocka furu-plankor, i gafvel-stycket snidad o 2 aln. hög, 4 aln. 18 tum lång, samt 20½ tum hög i sätet, hket är 16½ tum bredt. — Dylika gamla kyrko-bänkar, hka alltid o blott finnas längs åt norra o södra väggarna i lång-kyrkan (hvarest de nu ofta ~~befinnas~~ äro inbyggda med. de moderna kyrkstolarne) finnas ock uti Barlingbo, Lojsta, Hemse och Hogräns kyrkor.

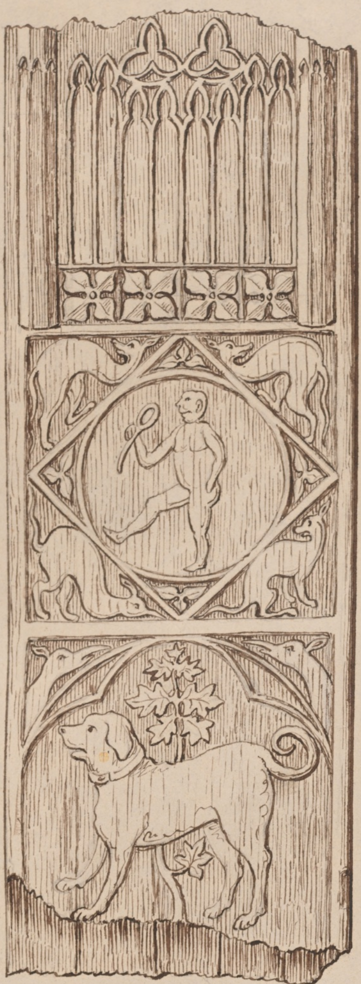

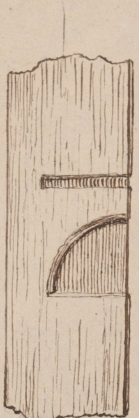

a.

Chor-stol (sidostycke af, förstördt), planka af eke, 3 aln. 8 tum. lång, 1 aln bred och 3½ tum tjock (å vinden å Skara domkyrka, hvarest den fordom var uppsatt på tvären öfver sakristi-dörren). — a). Insidan (i förminskad teckning), som visar, att denna forn-sak verk(är en del af en chorstol.

S…

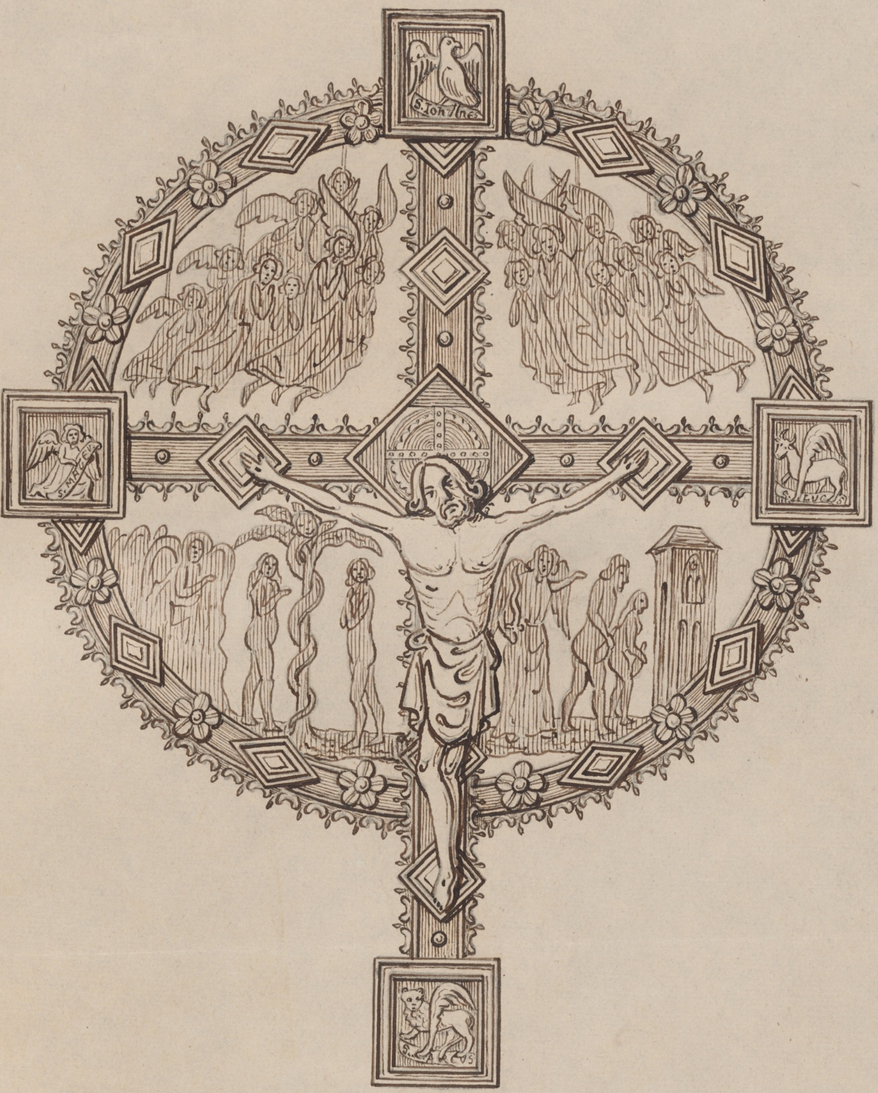
S. Ioh Anes
S. MARCVS
S. LVCAS

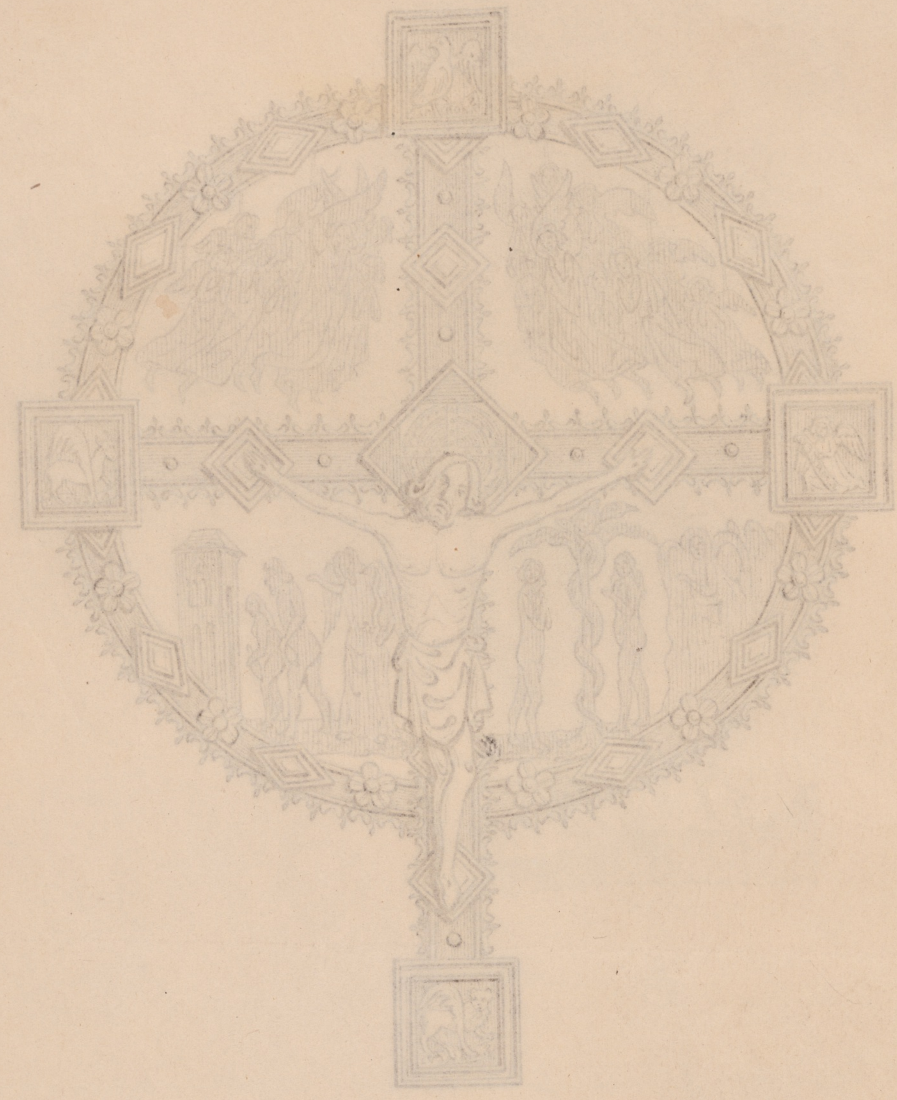

1.

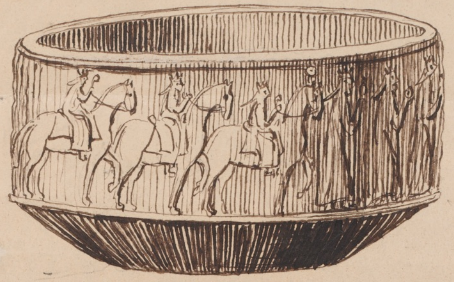

3.

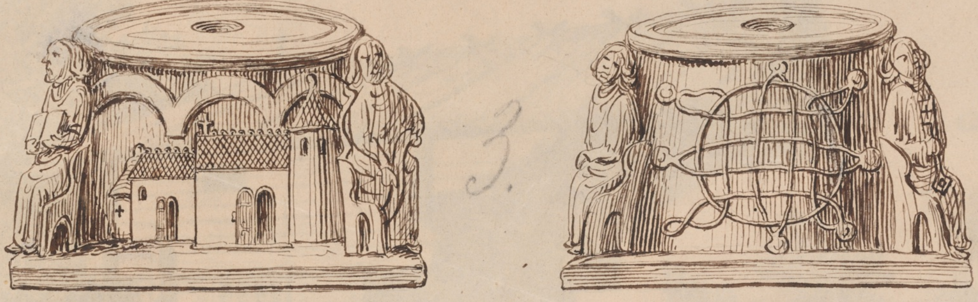

8

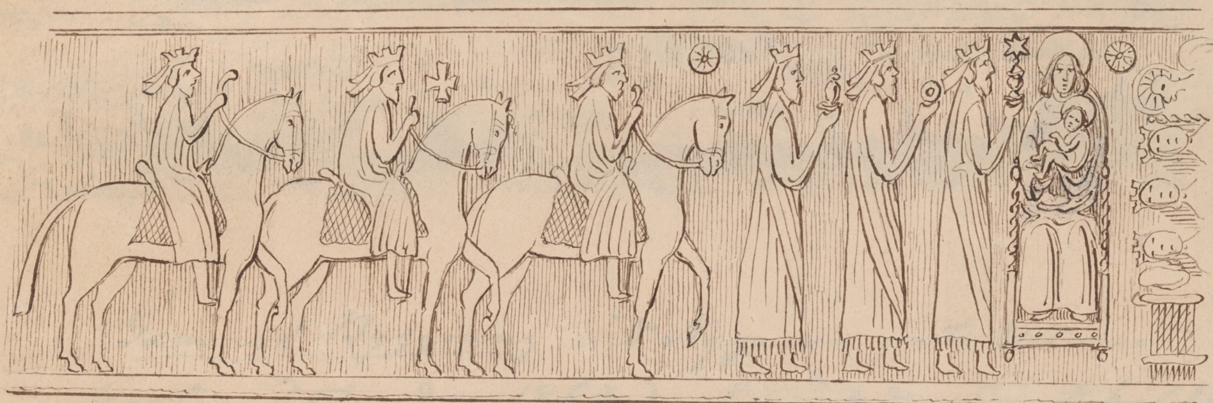

2.

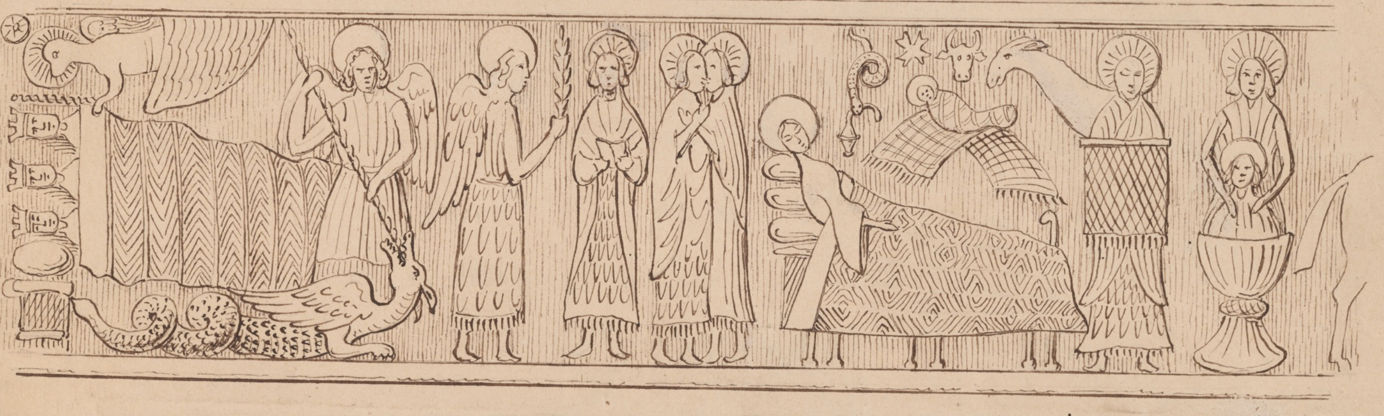

3.

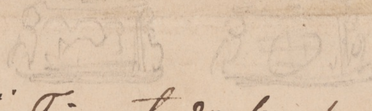

Dopfunt — uti Tingstads kyrka i Östergotland, 1862 — (skålen) 1 aln 7 tum vid och 21 tum hög; (fot-stycket), här framstäldt från två sidor, har på de tvenne öfriga endast bågformiga teckningar, utan figurer, samt är 13½ tum högt och 17 tum bredt (nära).

S..

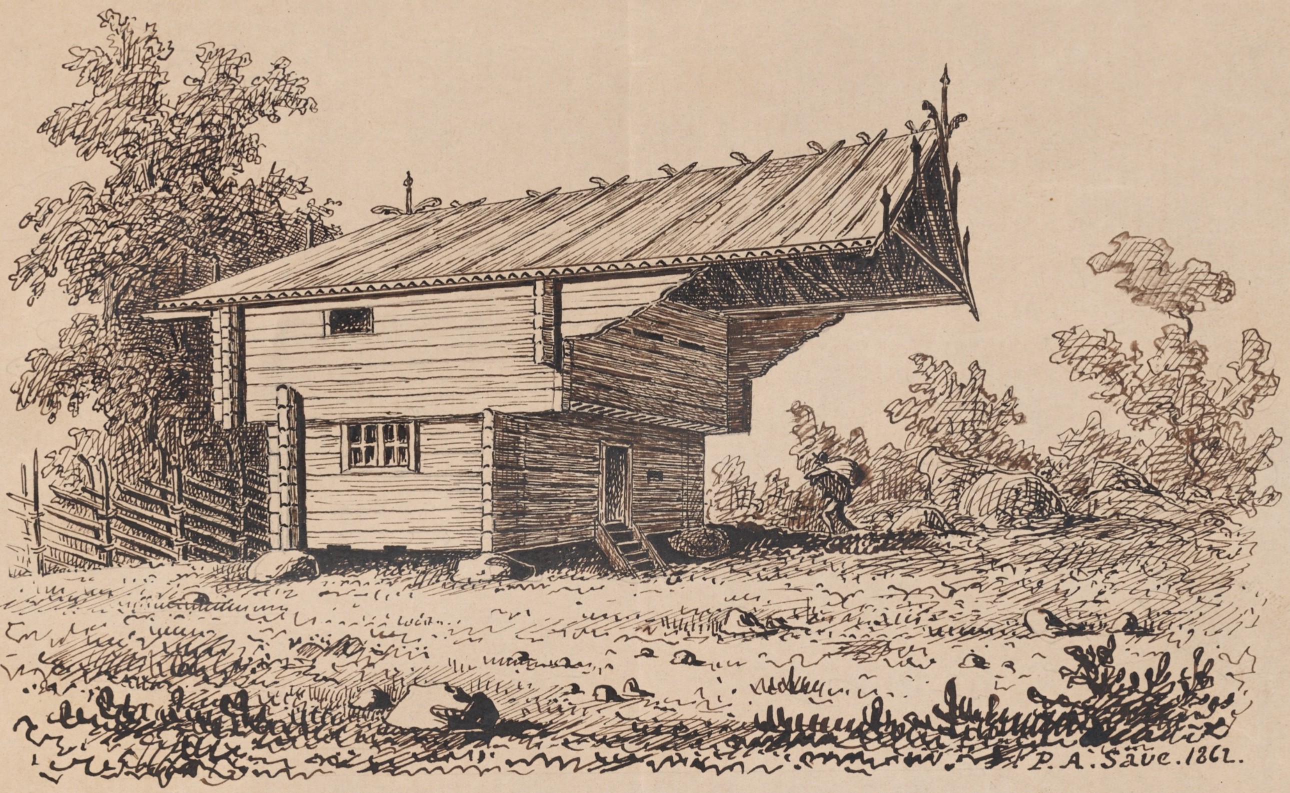
P. A. Säve. 1862.

Gammal Byggning vid Nyquarn (uti Ullervad i Vestergöthland, 1862), förſedd med "ut-höfder" (ut-språng), "vind-ſkedar" och "vindſkeds-dockor".

ritad.

21

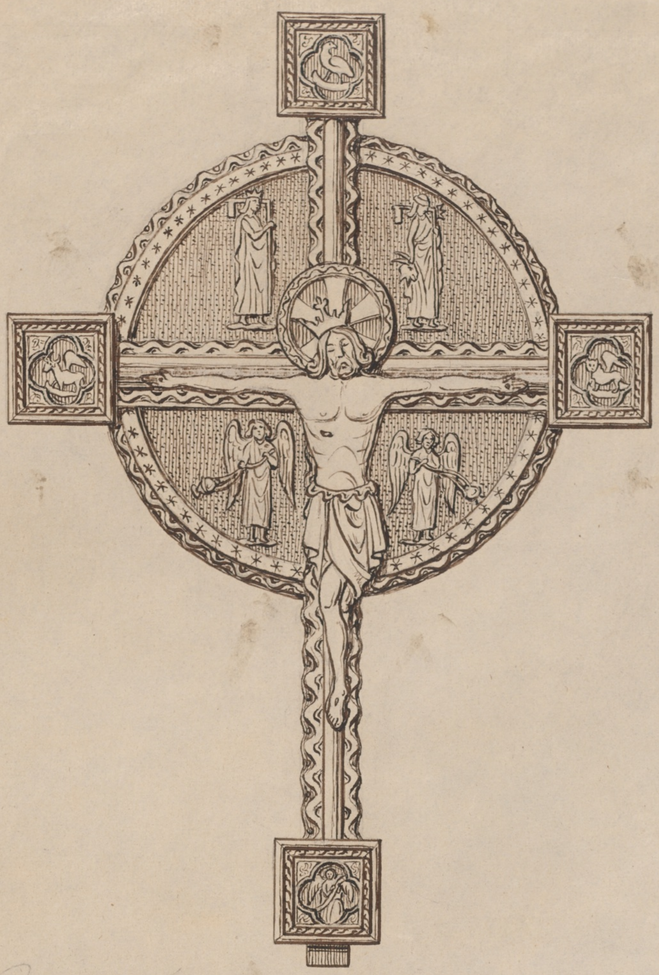

Crucifix (uti Eskelhems kyrka på Gotland, 1864), af trä, snidadt, 6 aln. 21 tum högt ô af 4 aln. 7 tums arms-bredd, med tät botten både inom kors-ringen samt de snidade, genombrutna kors-taflorna, hvilka sednare äro gamla ô väl gjorda, äfvensom de 2ne nedre engla-figurerna m. rökelsekar samt de öfversta bilderna, af hvilka den ena med kronan på hufvudet ô lampan öfver axeln föreställer en ~~af~~ de "visa jungfrurna" samt den andra, med bindel för ögonen, kronan fallen ô med ett get-hufvud i högra handen, är en "fåvitsk jungfru". Hela korset i öfrigt samt sjelfva Christus-figuren äro af ~~[illegible]~~ nyare tid ô sämre arbete. — Men likväl, då socken-männen fingo höra att x) anbud ~~var~~ gjordt att köpa ~~detta~~ deras Crucifix, uppväckte detta deras kärlek för det fornåldriga ~~[illegible]~~ samt deras kyrkas gamla prydnader, så att de efter allmänt beslut offrade omkr. 100 R:r för att reparera det samma ~~sitt gamla Crucifix~~, hvilket nu är fullkoml. förgyldt, försilfradt ô blott allt för grannt måladt. Detta är således x) bevisen på vår allmoges forn-kärlek, blott den på något sätt väckes.

x) ett af de många bevisen

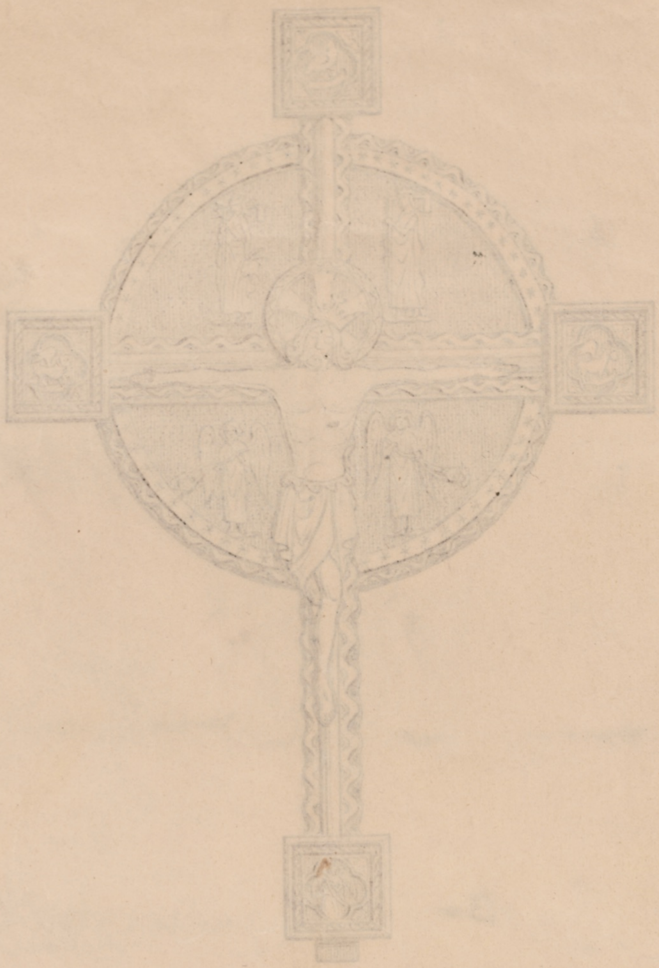

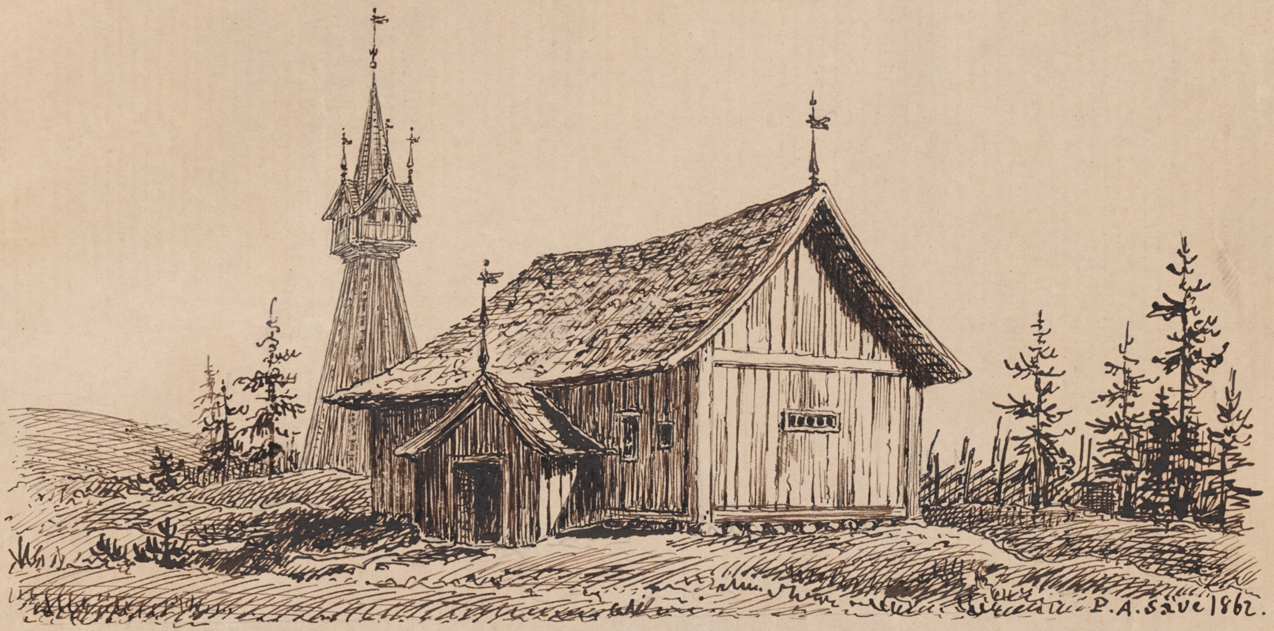

P.A. Säve 1862.

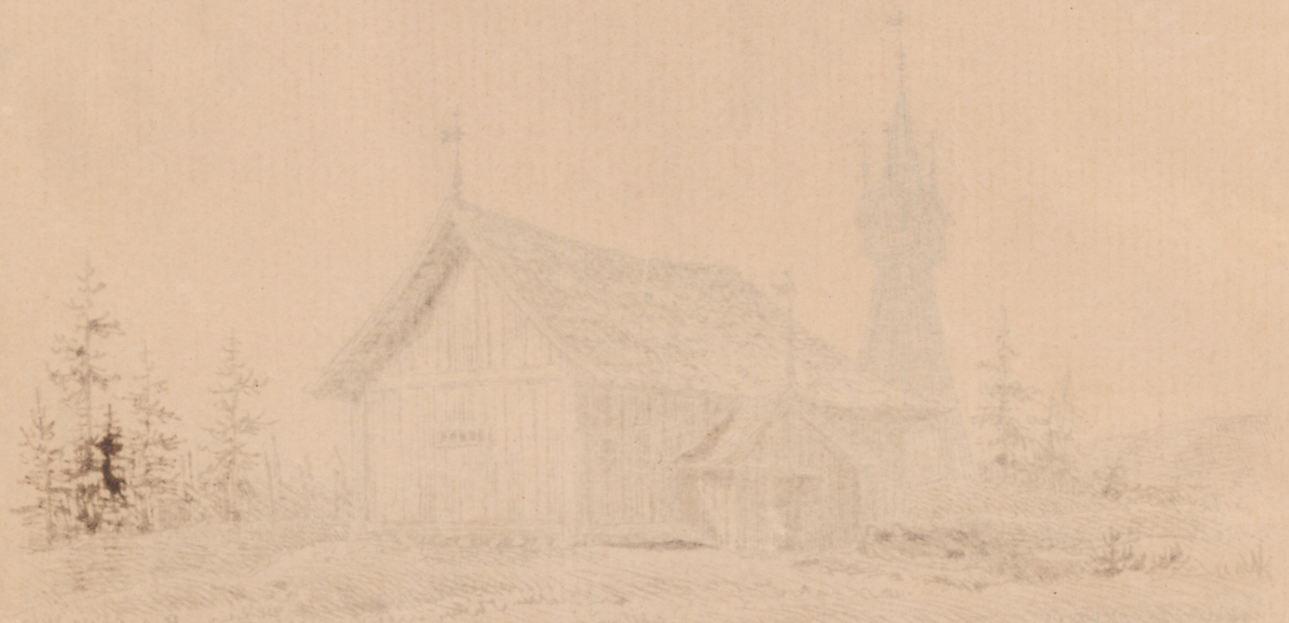

Willman
Prim
Helgedomaskrin fr. Gottland
Helsingfors
Spetsbergen

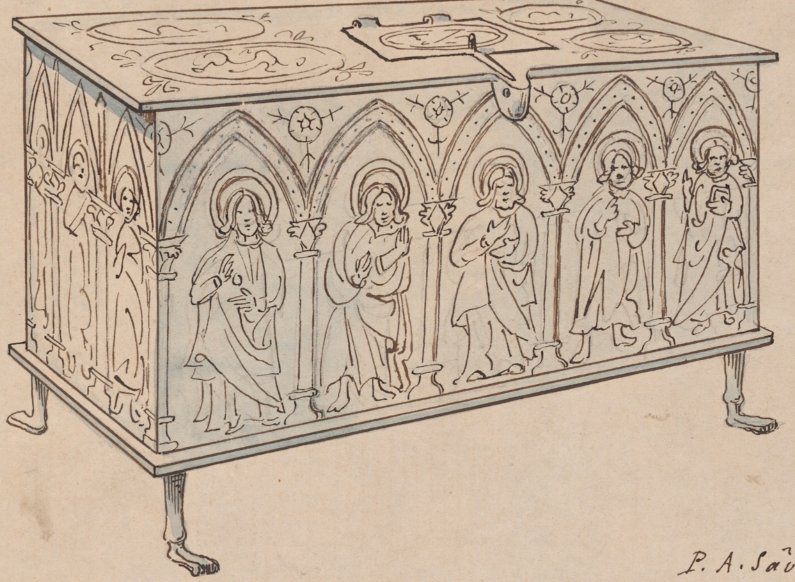

P. A. Säve 1864.

Helgedoma-Skrin, af malm, 10¼ tum långt, 6½ tum bredt och 7⅔ tum högt (med fötterna, af hvilka två äro lösa) samt vägande nära 10 ℔ och utan all inskrift —, uti Hablingbo kyrka på Gotland. Baksidan af skrinet föreställer Christus, med korsglorian, sittande på sin thron, med bok i vänstra handen, samt närmast omgifven af S. Petrus med nyckel och S. Paulus med svärd, och dessutom 2ne helgon; det andra gafvelstycket har treune helgon, med palmer i händerna; och på ofvansidan är luckan prydd med Guds-lammet, ~~omgifvet af~~ med kors-gloria, ~~med~~ segerfana samt kalk för bröstet, omgifvet af liljor i en krets —, hvilket allt är i hörnena siradt af Evangelisternas ~~ff~~ vanliga tecken-bilder.

S..

locket särskildt

Min Ber. t. K.V.H. o Antiq. Akad. 1864, pa. 21.

ritad

1.

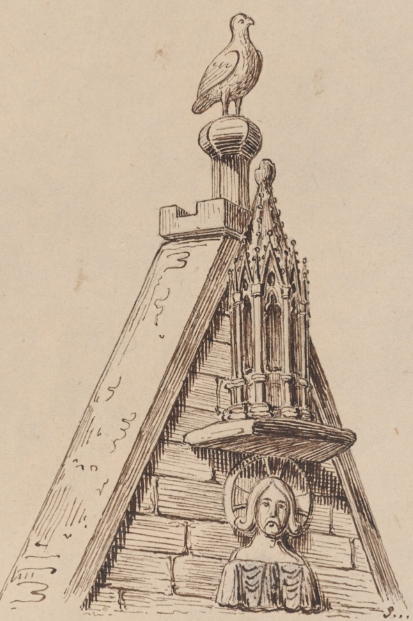

Svenska Konstminnen.

~~Spetsen af~~

3. (Portalen (endast Spetsen) å södra sidan af högkyrkan (Gammalgarns kyrka ~~på Gotland, 1864~~) är en af de konstprydligaste på Ön, med sin ståtliga spets, i huggen sten, hvaraf vi här meddela en afbildning. (~~sirad med Örnen (?)~~, öfverst ~~pryddt dem~~ af en fogel (örn eller dufva?), derunder) ett Tempel (Ecclesia) och ett skönt Christus-hufvud. — Kapitälerna å samma portal innehålla följande upphöjda sniderier: i det vestra, innifrån: Fadren (Skaparen), Adam o Eva, med äplen i båda händerna, samt ~~med~~ Trädet och Ormen mellan sig; Fadren, med en (bok samt med) högra handen på Adams axel, drifver Adam o Eva ur paradiset, derur desse gå, försedda med stora fikona-löf, Adam med hacka och Eva med slända. Uti östra kapitälet ses: Abel med ett får, ~~och~~ Kain med en sädes-kärfve och (Fadren mellan dem), då Kain, väpnad med svärd, hugger en annan kärfve i knäet på Belzebub, som sitter bunden med kedjor o lås, med svärd i högra och en bild eller ett djur på venstra handen. Abel (?) med venstra handen på bröstet samt med den högra afvärjande (?) en man med bok; en annan Man med kappa; samt ytterst Noaks ark på syndafladens böljor. — ~~Det återfunna portiet~~.

Å flera Gotlands-kyrkor finnas dylika prydliga Portaler, af ortens ypperliga kalk-marmor, stund. fyra stycken å en enda kyrka (såsom Rone), alla med upphöjda figurer af helgon, biskopar, munkar,

[illegible] grafar, som

alltid

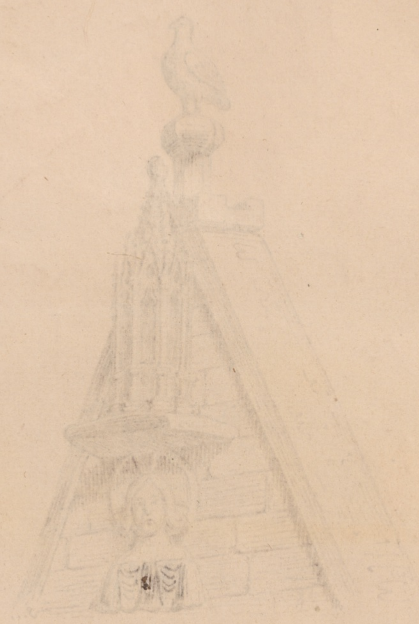

-kar, djurbilder samt ~~[illegible]~~ smakfulla slingor och andra arkitektoniska prydnader. Främst bland sådana kyrko-portaler må nämnas den i Stånga, {med ~~sett~~ ett märkligt skeldri ~~af~~ figurer, nästan i kroppsstorlek, utvändigt å (hög kyrkans södra sida, ~~nämnast~~ stan ända upp till takfoten} ~~å hög-kyrkan~~, äfven (som) å Martebo ~~kyrka~~, Bro, m. fl. kyrkor.

S...

För nyinrett

Svenska Fornminnen.

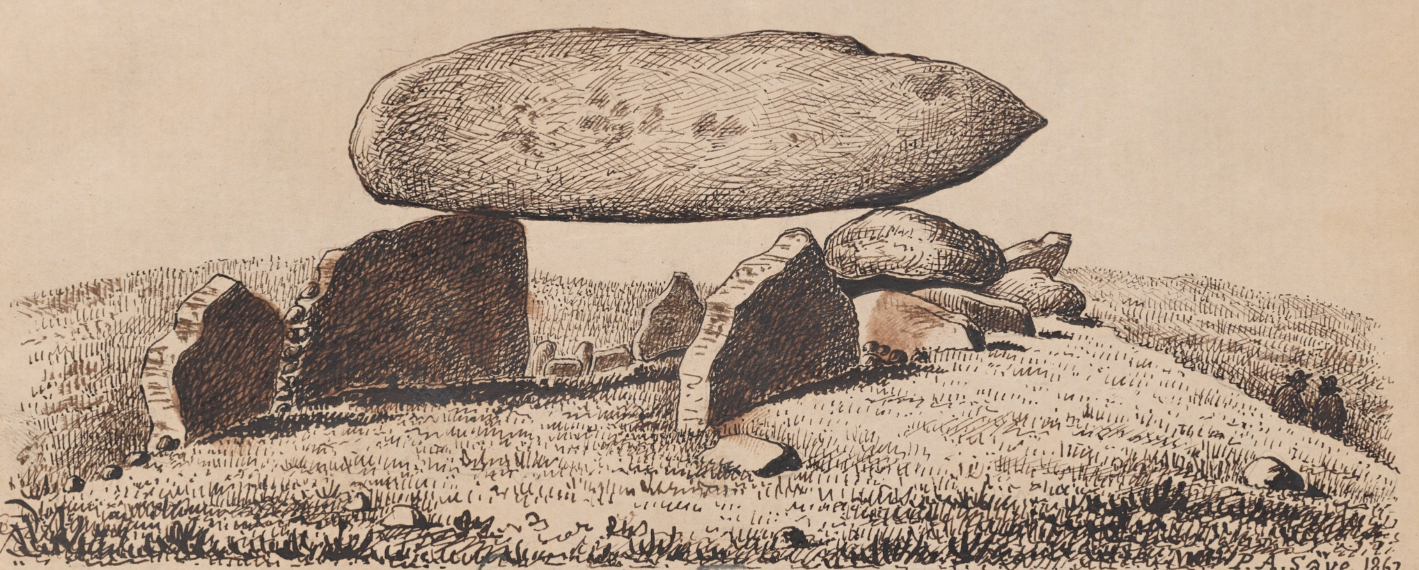
P. A. Säve. 1862.

Svenska Fornminnen.

1. Gång-grift (eller [illegible]) uti Luttra-Knapp-gården af Luttra socken när Falköping i Vestergötland, ~~nära öster om byn och kyrkan.~~ Det öfverliggande blocket, af gråsten, är sex alnar långt, tre alnar och 18 tum bredt och en aln ~~och~~ 12 tum tjockt samt fullt af stora moss-fläckar; den under dess vestra ända kantstående väggstenen, af rödaktig kalksten eller "röd-hall," är tre alnar och 16 tum lång, 2 alnar hög på kant samt 17 tum tjock.

Vestergötland, som är en af Rikets äldsta orter, ~~och i kraf~~ ~~denna kallas "Sveriges ädlaste bygd"~~ är särdeles rikt på fornminnesmärken af flera ~~samt företeelser af ett gammaldags folklif~~ ~~fornsagor~~ och jemväl allra äldsta slag, och således ~~[illegible]~~ ~~och~~ ~~väl värdt att genomforskas för landets historia.~~ ~~men~~ — Men det ~~märkvärdigaste~~ dyrbaraste af landskapets fornskatter är dock dess s. k. Gång-grifter. Dessa så märkvärdiga forngrifter, hvilka äro af högsta ålder, förekomma i stor mängd uti Vestergötland och der isynnerhet på Falebygden å Skörna-vallen öster om Hornborga-sjön, på Kinnekulle, vid Billingen och ~~[illegible]~~ flera andra ställen. De bestå alltid af en lång fyrkantig graf, omfatt af stora kantstående vägg-hällar, vanligen af kalksten eller ~~s. k.~~ "röd-hall" (bland hvilka sednare ~~[illegible]~~ en enda ~~befinnes~~ är elfva alnar lång), såsom vanligt om- ~~[illegible]~~ kring 19 tum tjock ~~[illegible]~~ samt en tre alnar hög på kant, ofvan jord, och ~~nu hade~~ öfver~~[illegible]~~täckta af ofantliga klippblock, oftast af gråberg eller s. k. "järnsten", hvilka ~~vanligen~~ sedvanligen äro af ~~[illegible]~~ nio alnars längd, ~~en~~ fyra eller fem alnars bredd och ~~af~~ ett par alnars tjocklek: detta är den egentliga grafsalen, som

alltid

2.

~~alltid~~ ~~är~~ ligger i norr och söder, och som är af omkring ~~en~~ tre alnars bredd samt 2 till 3 alnars djup. Men ~~winkel~~-rätt från sjelfva grafven utgår städse åt öster en

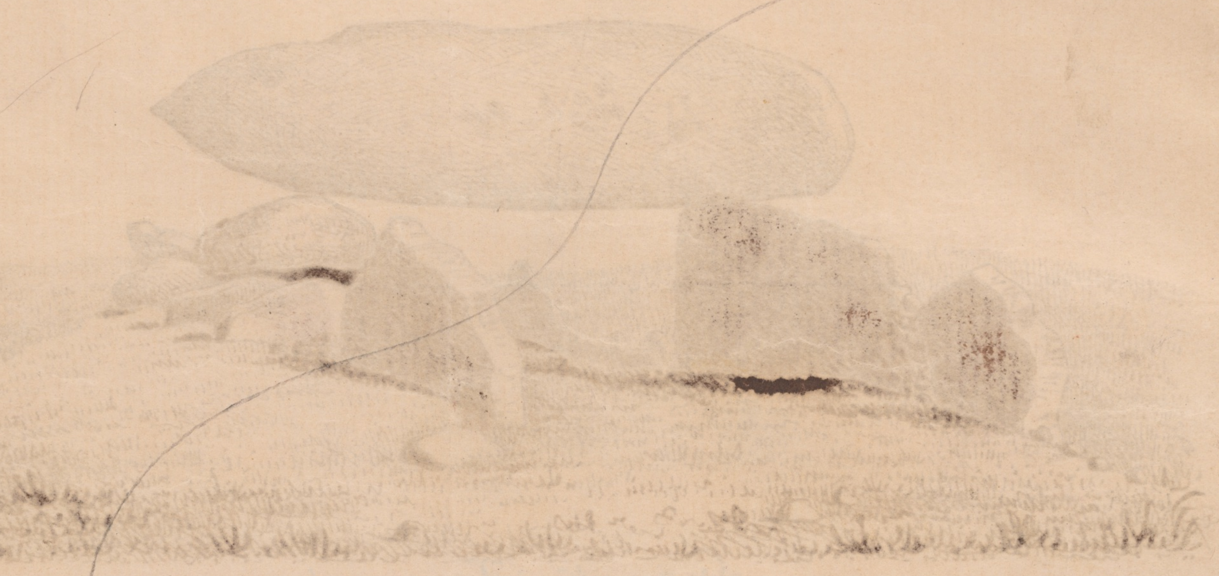

× smalare och lägre gång; och häraf har det hela fått namn af "gång-grift." I sjelfva grafven äro likena in-satta i hopböjd ställning (längs väggarne), men skillda af smärre upprättstående kalkhällar; på, öfver dessa hafva stundom andra hällar varit lagda och en annan rad af lik insatt derofvanpå. Någongång har man ock funnit lik inlagda i gången. — Då en sådan gånggrift är fullkomligt orörd från forntiden (såsom 2ne dylika, ~~en~~ östligare i ~~Luttra~~-Knagg-gården i ~~Luttra samt en i~~ ~~Synnerål~~-Cockgården uti Slöta, hvilka år 1863 blefvo behörigen öppnade och beskrifna i Antiquitets-Intendentens berättelse för nämnda år, samt ~~flera~~ dessutom× uti Karleby socken), är den helt öfvertäckt af en jordkulle, så att blott ryggarne af de stora täckstenarne (öfver både grafven och gången) synas öfver gräsvallen, samt ofta stensatt rundt omkring af smärre kullerstenar. (af en sagolik ålder) ~~[illegible]~~

Dessa ~~gånggrifter~~ Kolossala ~~som äro~~, ~~som dock tillhört äro uppförda af men~~-~~niskohand~~, äro dock uppförda af menniskohand ×) och hafva tillhört ett ur-folk, hvilket ~~väl~~ kanske lefvat ~~tu-~~ århundraden ~~sena~~ före vår tideräkning och som ~~icke~~ känt åkerbruk och konster eller haft någon egentlig odling, sökande till ××) och med bruket af jern och hvarje slags metall, men som blott lefvande sig af jagt och fiske i de skogrika vildmarkerna, den tiden ~~den tiden~~ fulla af elgar, hjortar, ur-oxar, vildsvin, skogsfogel och allehanda villebråd, samt af fisket i de talrika vattendragen, uti hvilka bjuren (bäfvern) då ~~ofta~~ byggde sitt hus och der ~~[illegible]~~ fans öfverflöd på fisk. Och detta allt se vi af innehållet af dessa forn-grafvar, som innehålla icke

hvilka en annan ~~annan~~

×/ Den s. k. "Ravalls-graf" samt ännu en annan i Lo-gården, m. fl. ---

×) Huruledes man ~~[illegible]~~ kan förstå huru att sådant jätte-arbete med de enklaste red-skap kunnat åvägabringas —

××), i ständig kamp mot rof-djuren och en otamd natur, ---

⊕) icke det skattgräfvaren söker, eller silfver o guld, utan blott förmultnade menniskoben o skallar, strids- o jagt-vapen samt de enklaste verktyg, alla af flinta eller ben, sällan några brännkol, stycken af grafkrukor eller en enstaka bernstens-perla, men oftast flera slags djurben. ××× Allt detta finna ×× uti dessa ~~ur-~~ innevåna~~res~~nes grafvar, emedan ××) ~~[illegible]~~ ~~[illegible] uppstående [illegible]~~ ~~[illegible] i grafven~~, och derföre också skulle ~~skulle~~ den aflidne hafva med sig allt det, som var ~~dem~~ honom nyttigt eller kärt i det jordiska lifvet, d.v.s. deras vapen o bästa ~~[illegible]~~ verktyg. ~~Att~~ Vi der också hitta genomborrade djurtänder ~~o~~ samt ben af flerfaldiga jagt- o rofdjur, såsom elg, hjort, häst, björn, vildsvin, hund, varg, hare, ekorre samt foglar, har förmodligen sin orsak deruti, att sådant antingen varit buret såsom ~~såsom~~ jagtens segertecken, till prydnader eller såsom skydds-medel emot fruktade onda väsenden, eller varit de sista qvarlefvorna af den mat eller vägkost, som för den döde vildmannen blifvit insatt i hans sista hvilorum. ×) — ~~Man säger ock, att~~ — —

Emellertid äro ganska många af dessa märkvärdiga gånggrifter dessvärre redan af fåkunnigheten eller egennyttan förstörda [såsom ock den här ofvan tecknade], men de äro dock nu allt mera vårdade o med allt strängare plikter för åverkan ställda under lagens hägn; ty man tycker med allt skäl, att, då urfäderna lemnat efter sig hela Sveriges vidsträckta o goda land, så kunna vi väl ock lemna deras tysta grafvar i fred. ~~Ty~~ Och de äro oss synnerligen vigtiga för det ljus, som de ur sitt mörker allena ~~förmå~~ sprida öfver vårt Fäderneslands o dess folkstammars äldsta historia o gryende odling: Ty om den tid, som är längst tillbaka o dunklast och om hvilken ingen bok har något att upplysa, talar den stumma grafven o minnesstenen dock det tydligaste språk. ~~[illegible]~~

Derföre önska ~~[illegible]~~ fornälskarne lifligt — och hvar o en ~~[illegible]~~ som ärligt vill "hedra fader o moder", d.v.s. fornfädrenes gamla seder o bruk —, att ej blott dessa uråldriga gång-grifter måtte få vara orubbade utan ock att Landets öfriga ~~fornskatter o~~ minnesmärken af alla slag, såsom runstenar, domkretsar, ättekullar o kyrkornas konstskatter från medeltiden, ~~samt vår~~ äfvensom också ~~de~~ att våra ~~döde~~ fäders urgamla fornsskick, sedvanjor o skaldskap städse må bevaras från förstörelse, vårdas, antecknas samt akt-

××) deras föreställningar 3 om att kommande lif öfverenstämde m/ deras erfarenhet af det närvarande, återföre — —

×) Man säger ock, att Jätte-folket byggt dessa ofantliga stenkummel, såsom man menar, sig till hus; men vetenskaps-männen kallar dessa urmenniskor för "Sten-folket", emedan de, i saknad af metaller, blott brukade sten o ben till vapen o tillverkningen af redskap.

att samma skyddas eller, om möjligt, bringas till säkert framtida förvar i enskilda eller offentliga samlingar, hvarmedelst de kunna blifva riket till heder, allmänheten till nöje samt vetenskapen till upplysning.

S..

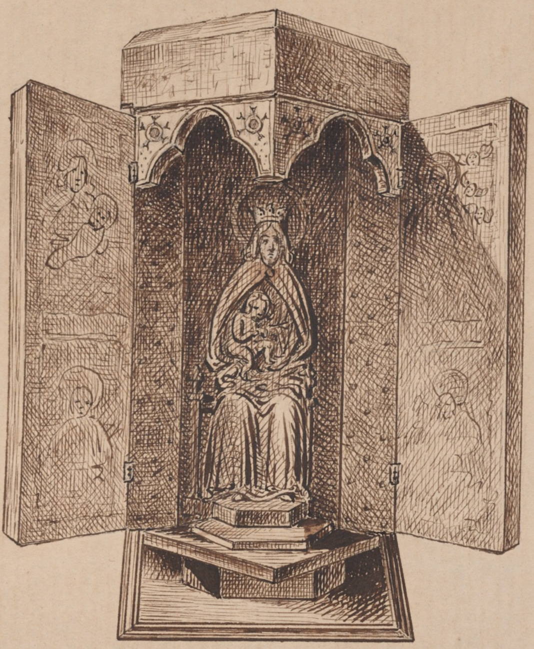

Elgarås (VG.), 184.

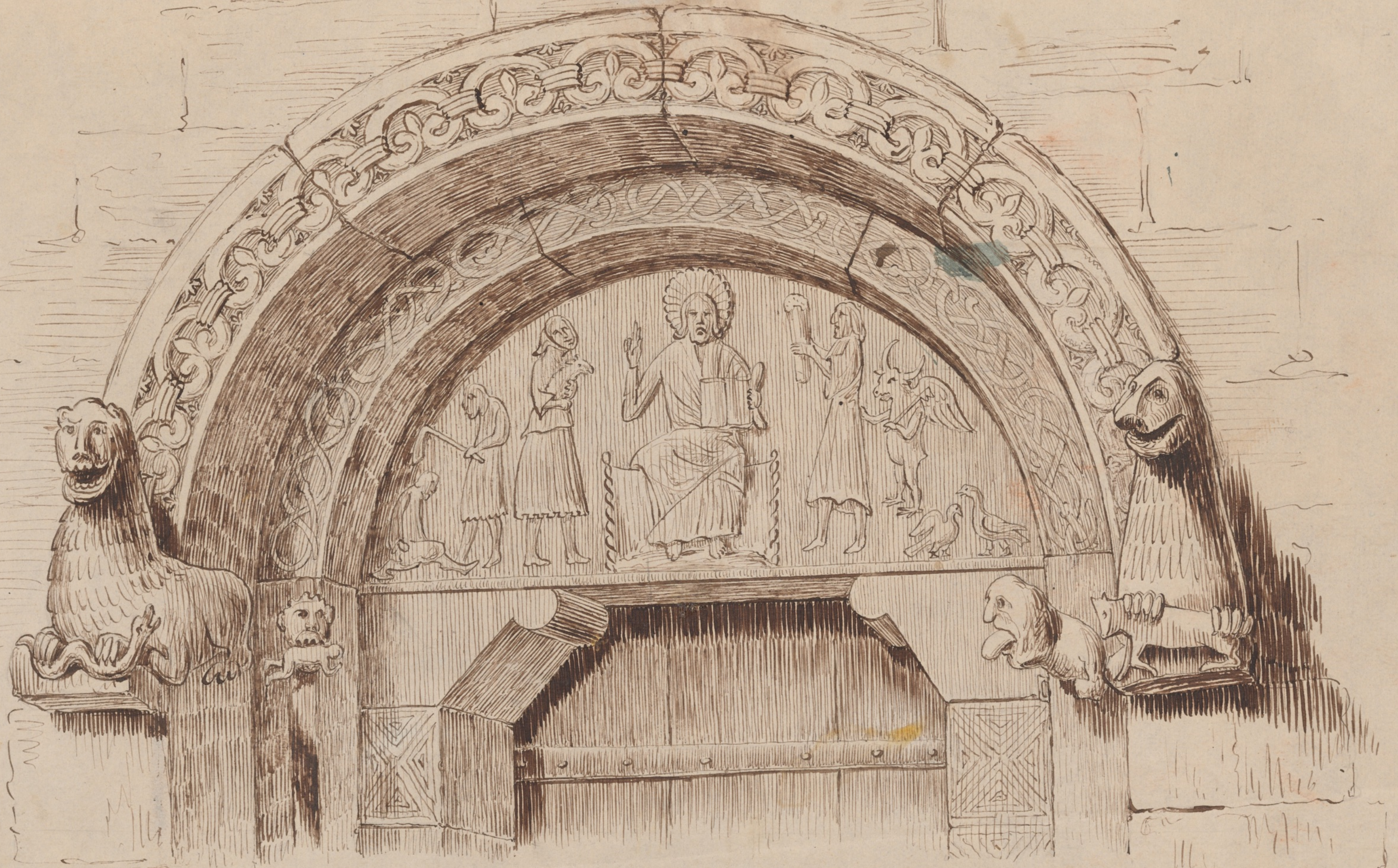

1/2

Dörr-fält öfver norra portalen å högkyrkan af Hablingbo kyrka på Gotland, 1864.
S...

tat f S.

orsne, 92, 124

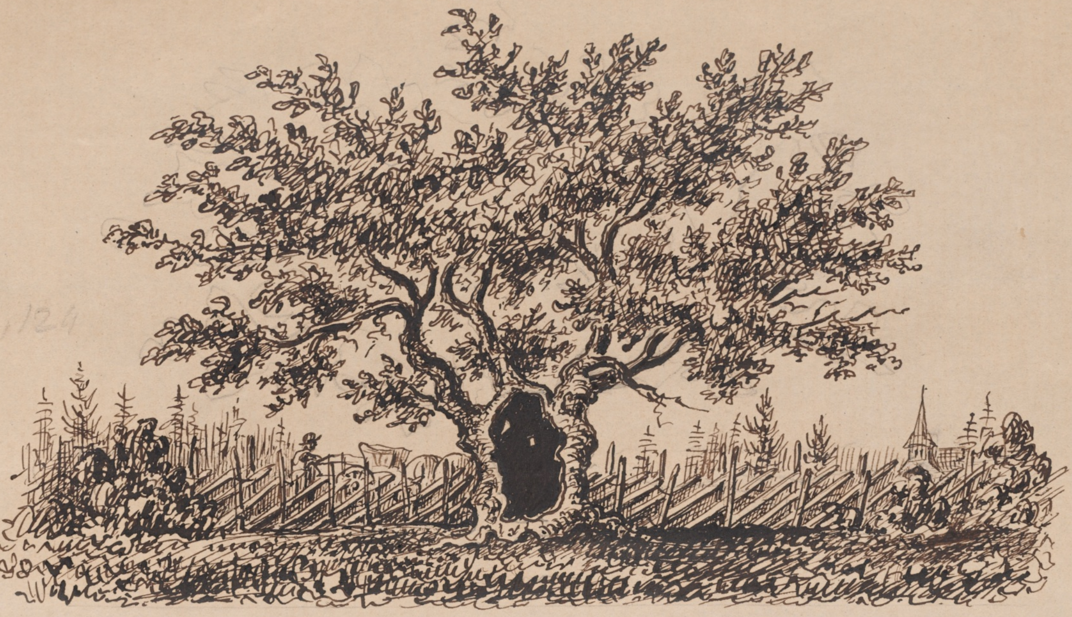

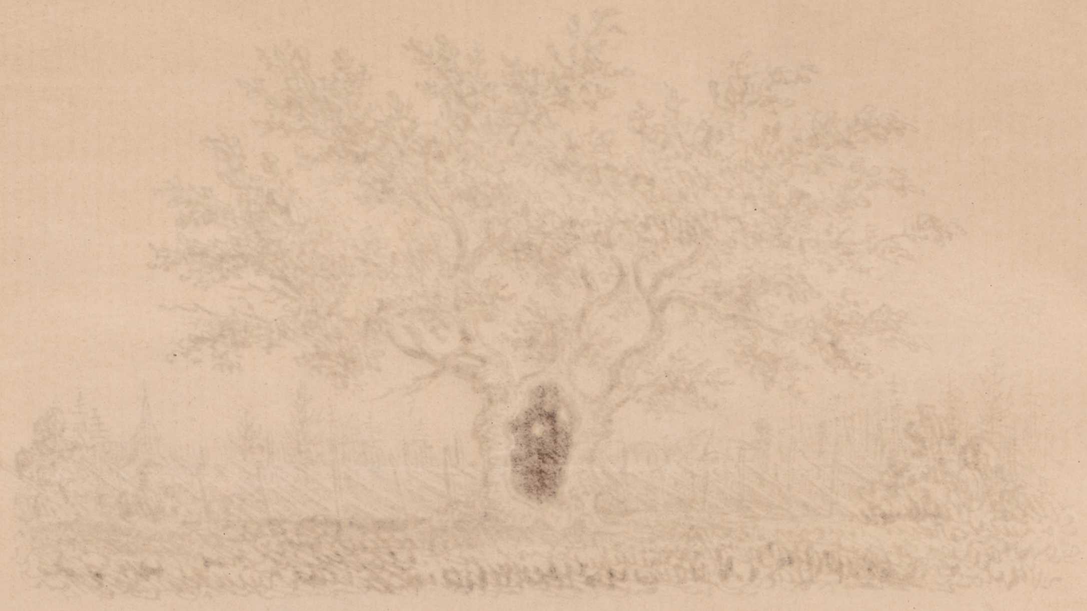

ritad

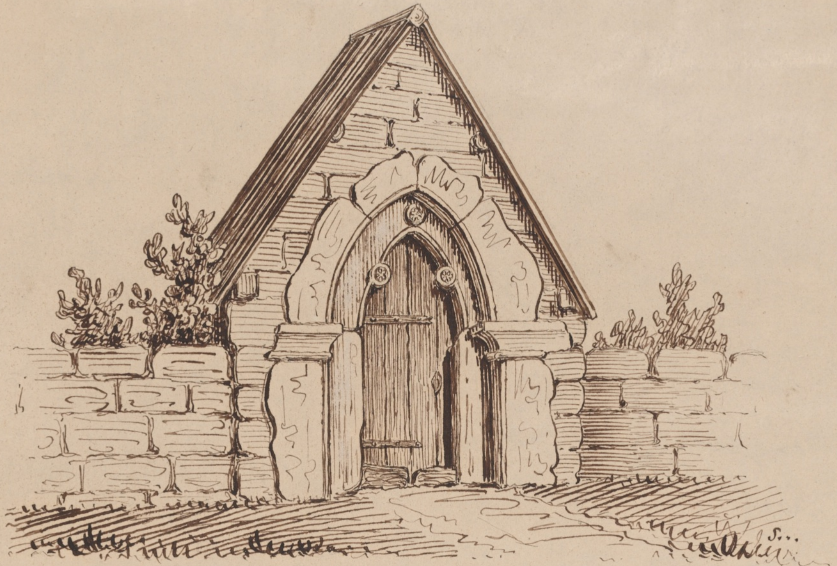

Kyrkogårds-lucka (den sydöstra) vid Närs kyrka på Gotland (1864).

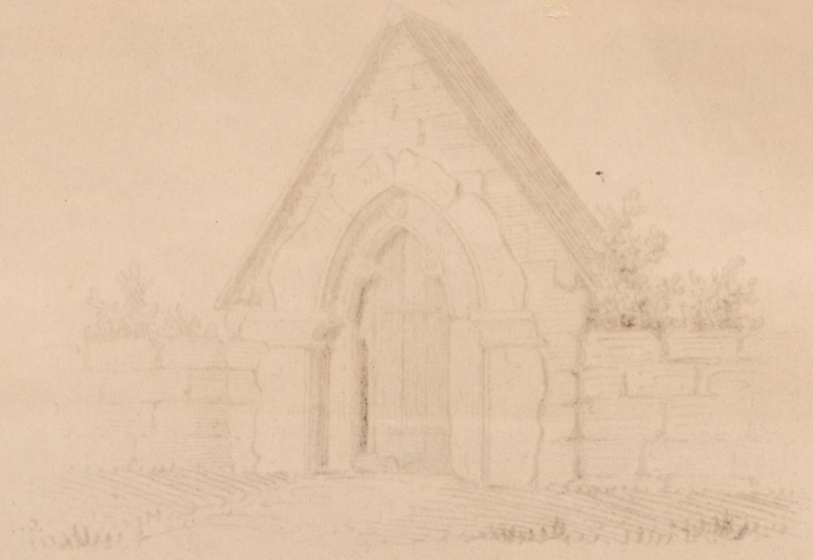

Per Hörbergs Minnessten i öster å Risinge gamla kyrkogård (Östergötland 1861), ett sprängdt, ohugget gråstensblock, 2 aln. 20 tum hög, 2 aln. 3 tum bred och 1 aln 3 tum tjockast, utmejslad af en torpare.

S...

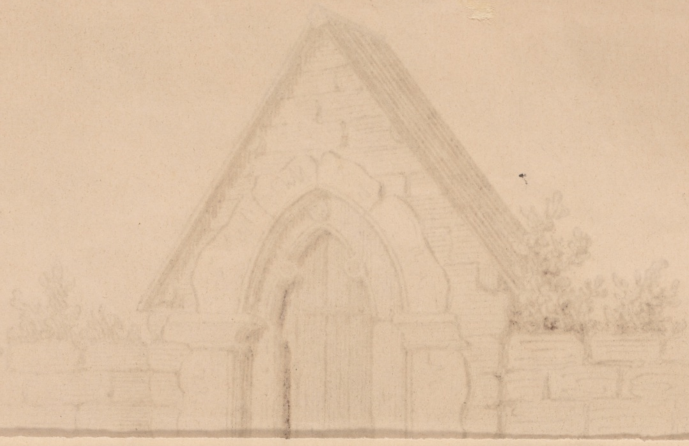

Säve

Teckningar
af svenska fornminnen från
Gotland, Vester-
och Östergötland

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

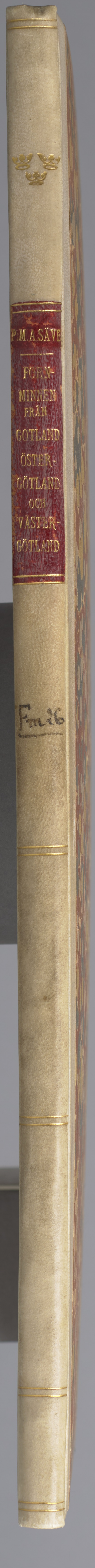
P.M.A.SÄVE
FORN-
MINNEN
FRÅN
GOTLAND
ÖSTER-
GÖTLAND
OCH
VÄSTER-
GÖTLAND
Fm16

A. SÄVE
FORN-
MINNEN
FRÅN
OTLAND
ÖSTER-
ÖTLAND
OCH
ASTER-
TLAND